

ANALIZA

MEDIJSKOG IZVEŠTAVANJA O ZLOUPOTREBI VATRENOG ORUŽJA

U MUŠKOM RODNO ZASNOVANOM NASILJU
NAD ŽENAMA NA ZAPADNOM BALKANU

Sadržaj

SKRAĆENICE	1
01 KLJUČNI NALAZI REGIONALNE ANALIZE	3
02 UVOD	9
Aktuelna analiza medijskog izveštavanja o muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama u regionu	13
Cilj analize	16
03 METODOLOGIJA	17
Uzorak	18
Ograničenja analize	19
Terminologija istraživanja	20
Metodologija istraživanja i indikatori	23
04 REZULTATI REGIONALNE ANALIZE	27
Opšte informacije	28
Medijsko predstavljanje konkretnih incidenata, počinitelaca i vatrenog oružja	31
Medijsko predstavljanje preživelih/žrtava i nasilja	45
Vizuelizacija nasilja i vatrenog oružja	50
Edukativna uloga medija	52
05 ZAKLJUČCI I PREPORUKE	55
06 KLJUČNI NALAZI PO JURISDIKCIJAMA¹	63
Bosna i Hercegovina	64
Crna Gora	66
Severna Makedonija	68
Srbija	70
Kosovo*	72
ANEKS 1: Metodologija istraživanja i indikatori – detaljno	75
IZVORI	91

- 1 Za Program Ujedinjenih nacija za razvoj, podrazumeva se da je pozivanje na Kosovo u kontekstu rezolucije 1244 (1999) Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija.
- * Za Evropsku uniju, ova oznaka ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je s Rezolucijom SBUN 1244/99 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.

Centar za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u Istočnoj i Jugoistočnoj Evropi (*South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons – SEESAC*) je zajednička inicijativa Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (*United Nations Development Programme – UNDP*) i Saveta za regionalnu saradnju (*Regional Cooperation Council – RCC*), čiji je cilj jačanje lokalnih i regionalnih kapaciteta za kontrolu i suzbijanje širenja i zloupotrebe malokalibarskog oružja i lakog naoružanja, kako bi se unapredila stabilnost, bezbednost i razvoj u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi.

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije, kroz projekat *Podrška unapređenju borbe protiv ilegalnog posedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem na Zapadnom Balkanu IPA/2021/ 425-067*, koji se finansira putem Instrumenta za pretprijetnu pomoć (*Instrument for Pre-accession Assistance*).

Za više informacija obratite se:

Koordinator SEESAC-a

Bulevar Zorana Đinđića 64

11000 Beograd Srbija

Tel: +381 11 415 5300

Faks: +381 11 415 5359

www.seesac.org

Izdavač: United Nations Development Program SEESAC

Mesto izdavanja: Beograd

Dizajn i prelom: Ivan Ćulafić

Štamparija: Digital Solutions Beograd

Tiraž: 100

ISBN-978-86-7728-376-6

© SEESAC 2024 – Sva prava zadržana

Odricanje od odgovornosti

Stavovi izneti ovde ni na koji način ne odražavaju stavove Programa Ujedinjenih nacija za razvoj, Saveta za regionalnu saradnju ili Evropske unije. Oznake koje su upotrebljavane i prezentacija materijala u ovoj publikaciji ne izražavaju stavove Programa Ujedinjenih nacija za razvoj, Saveta za regionalnu saradnju ili Evropske unije u vezi sa: 1) pravnim statusom bilo koje zemlje, teritorije ili oblasti, njenih vlasti ili naoružanih grupa; ili 2) razgraničenjem njenih granica ili nadležnosti.

Izrazi zahvalnosti

Izrazili bismo zahvalnost konsultantkinji Sanji Pavlović iz Autonomnog ženskog centra koja je ovaj izveštaj sastavila i obavila stručnu analizu na osnovu podataka i zapažanja koja joj je dostavio istraživački tim novinara iz pet jurisdikcija Zapadnog Balkana, i to: Gentiana Ahmeti, Dejana Cvetković, Jovana Damjanović, Fatlume Dervishi, Vladana Đurišić, Dafina Halili, Biljana Bejkova Josheska, Maja Jovanovska, Dorentina Kastrati, Milanka Kovačević, Mirna Laković, Dušanka Pejović, Selma Zulić Šiljak, Nikolija Bjelica Škrivan, Marjana Stevanović, Jelena Zorić i Željka Zvicer. Pre nego što će uzeti učešće u ovom istraživanju, tim je prošao obuku o muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama uz upotrebu vatrenog oružja, koju je organizovao SEESAC. Tokom svog rada, istraživački tim imao je neprocenjivu stručnu podršku i smernice Sanje Pavlović i Jovane Gligorijević, članica mreže „Novinarke protiv nasilja prema ženama“.

Ova analiza direktno se nadovezuje na višegodišnji rad UNDP-a u Srbiji koji je, 2017, zajedno s Fondom B92, osnovao grupu *Novinarke protiv nasilja prema ženama*. U okviru svog rada, uz kontinuiranu podršku UNDP-a, ova grupa prati kvalitet medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama na osnovu utvrđenih, priznatih indikatora, izradila je Smernice za medijsko izveštavanje o nasilju prema ženama¹ i održava obuke za predstavnike medija kako bi pomogli u poboljšanju njihove prakse izveštavanja. Njihovo praćenje medija takođe obraća pažnju na ulogu vatrenog oružja u kontekstu nasilja nad ženama.

Urednica publikacije je analitičarka na projektu UNDP SEESAC Iva Savić. Publikaciji su takođe doprinele i informacije, kao i uvidi članova SEESAC tima: Dragana Božanića – analitičar na projektu za rodna pitanja i istraživanja, Danijele Đurović – analitičarka na projektu, Alana Lapona - glavnog tehničkog savetnika, Jelene Bujaković – specijalistkinje za projekte vezi s malokalibarskim i lakim oružjem i Violete Gaši – saradnice na programu. Recenziju ove analize obavile su ekspertkinje za rodnu ravnopravnost iz UNDP Srbija, Maja Branković Đundić – menadžerka portfolija za rodnu ravnopravnost i Marina Ileš – saradnica za zagovaranje rodne ravnopravnosti.

¹ Više informacija dostupno na linku: https://novinarkeprotivnasilja.org/wp-content/uploads/2021/12/Smernice_WEB-VERSION-final.pdf

Skraćenice

AVMP	Armed Violence Monitoring Platform (Platforma za praćenje oružanog nasilja)
IPA	Instrument for Pre-accession Assistance (Instrument za pretpristupnu pomoć)
MO	Međunarodna organizacija
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
NVO	Nevladina organizacija
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
RCC	Regional Cooperation Council (Savet za regionalnu saradnju)
RZS	Rodno zasnovano nasilje
SALW	Small arms and light weapons (Malokalibarsko i lako oružje)
SEE	South Eastern Europe (Jugoistočna Evropa)
SEESAC	South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (Centar za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi)
UNDP	United Nations Development Programme (Program Ujedinjenih nacija za razvoj)

KLJUČNI NALAZI REGIONALNE ANALIZE

01

Pregledom 1.484 medijska izveštaja o muškom rodno zasnovanom nasilju (RZN) nad ženama uz upotrebu vatrenog oružja, u pet jurisdikcija na Zapadnom Balkanu,² istraživači su izdvojili ključne trendove karakteristične za ovu vrstu izveštavanja. Opšti trendovi, kako pozitivni tako i negativni, mogu nam biti od pomoći da delotvornije identifikujemo načine komunikacije o ovom fenomenu kako bismo produbili razumevanje istog u javnosti.

- ▶ Izveštavanje medija o zloupotrebi vatrenog oružja u muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama na Zapadnom Balkanu generalno je ograničeno u obimu, s obzirom na to da je pre svega podstaknuto konkretnim incidentima i usredsređeno na njih. U 90% ispitanih članaka mediji su izveštavali samo o detaljima određenog incidenta, ne pružajući širi kontekst kao što je naglašavanje učestalosti takvih incidenata, što, između ostalog, ukazuje i na njihove zajedničke karakteristike, itd;
 - ▶ Pored toga, utvrđeno je da samo 10% medijskih tekstova koji izveštavaju o zloupotrebi vatrenog oružja u muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama čitaocima pruža edukativni sadržaj bilo koje vrste. Takve informacije mogle bi da obuhvate rasvetljavanje ciklusa nasilja, ukazivanje na vezu između prisustva vatrenog oružja i stope smrtnih slučajeva, diskusiju o problemu iz društvene perspektive – jer proizlazi iz nejednakog odnosa moći između žena i muškaraca, ili pružanje informacija o dostupnim vidovima podrške za preživjele;
 - ▶ Institucionalne reakcije na zloupotrebu vatrenog oružja (hapšenja, optužnice, osuđujuće presude) u posmatranom periodu pomenute su u više od 80% relevantnih medijskih izveštaja širom regiona. Međutim, to ne znači da su mediji „pratili slučaj od početka do kraja“, s obzirom na to da je većina sankcija pomenutih u izveštajima bila povezana s hapšenjima ili optužnicama do kojih je obično dolazilo odmah nakon incidenta. Znatno manji broj izveštaja pomenuo je konačne sudske odluke. Budući da sudski procesi uglavnom duže traju, mediji često u toku postupka izgube interesovanje za ove slučajeve;
- 2** Regionalna analiza razmatra medijske izveštaje iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Severne Makedonije, Srbije i Kosova. Albanija nije uključena jer je OEBS-ova misija u Albaniji u slično vreme planirala da sprovede nacionalnu analizu medijskog izveštavanja o rodno zasnovanom nasilju i vatrenom oružju. Stoga se smatralo da je nepotrebno dupliranje aktivnosti.

- ▶ Predstavnici ministarstava unutrašnjih poslova i policije obično su glavni sagovornici na ovu temu. Ovo se ogleda u činjenici da su njihove izjave bile prisutne u nešto manje od 1/4 analiziranih medijskih izveštaja, iako je utvrđeno da se situacija razlikuje u zavisnosti od jurisdikcije o kojoj je reč. Odmah iza tih institucija su i tužilaštva, prisutna u 11% medijskih izveštaja, dok su sudovi bili zastupljeni u 4% medijskih izveštaja. Veoma nizak procenat izjava nevladinih organizacija (NVO) (5%) i međunarodnih organizacija (1%) ukazuje na trenutno nedovoljnu iskorišćenost njihovog znanja i stručnosti od strane medija;
- ▶ Utvrđeno je da su u medijima ubistva najvidljiviji oblik zloupotrebe vatrenog oružja (nešto ispod 2/3 medijskih izveštaja u regionu). Ostali oblici zloupotrebe vatrenog oružja, kao što su pretnje vatrenim oružjem, udarci vatrenim oružjem (bez ispaljivanja metka), povrede od pucnjave i njihova kombinacija, privukli su znatno manje medijske pažnje. Premda je očekivano da će ubistva privući više medijske pažnje usled svoje težine, ovo takođe ukazuje na ograničeno razumevanje medija da su drugi oblici zloupotrebe vatrenog oružja generalno učestaliji od ubistava, a da im često i prethode. Prisustvo vatrenog oružja kao načina zastrašivanja, kontrole i izolacije retko se pominje, tek u manje od 10% relevantnih izveštaja;
- ▶ Prilikom izveštavanja o konkretnim incidentima koji uključuju vatreno oružje, mediji imaju tendenciju da pruže informacije o vrsti zloupotrebjenog vatrenog oružja (lovačka puška, pištolj, automatsko oružje itd.) u svakom drugom izveštaju. Međutim, generalno ne izveštavaju o broju korišćenog vatrenog oružja/vatrenog oružja u posedu počinioca, niti o njegovom pravnom statusu, a u 71% anketiranih medijskih izveštaja nedostajale su informacije o tome da li je relevantno vatreno oružje u legalnom ili nelegalnom posedu;
- ▶ Tokom posmatranog perioda, više od 2/3 medijskih izveštaja u regionu nije objavilo informacije o tome da li je počinitelj imao istorijat nasilničkog ponašanja i/ili zloupotrebe vatrenog oružja. Ova informacija je veoma značajna, a mediji imaju pravo – moglo bi se tvrditi i da su obavezni – da od relevantnih nadležnih organa zatraže informaciju o tome da li je počinitelj imao istorijat nasilničkog ponašanja i/ili zloupotrebe vatrenog oružja i, ako jeste, da

se pitaju o naknadnoj reakciji institucija. Na taj način bi mediji mogli skrenuti pažnju javnosti na eventualne slabosti u radu odgovornih institucija i na taj način uticati na promene. Informacije u vezi sa istorijatom nasilja ili zloupotrebi vatrenog oružja od strane počinioca takođe mogu doprineti u sprečavanju budućih incidenata, jer je važno da žene koje doživljavaju nasilje znaju da ovakvo ponašanje može ukazivati na visok rizik za dalje i ekstremnije nasilje, koje bi moglo da kulminira zloupotrebom vatrenog oružja i/ili smrću;

- ▶ Velika većina analiziranih medijskih izveštaja u regionu (93%) ne razmatra moguću vezu između konkretnog muškog rodno zasnovanog incidenta i nedavnih i/ili tekućih oružanih sukoba. Ova veza bi se, na primer, mogla ogledati u lakšem pristupu vatrenom oružju ili mogućem posttraumatskom stresnom poremećaju koji doživljavaju bivši borci.³ To znači da bi se, na regionalnom nivou, medijsko izveštavanje moglo poboljšati daljim istraživanjem mogućih veza između rodno zasnovanog nasilja muškaraca nad ženama i učešća počinitelaca u oružanim sukobima;
- ▶ U većini jurisdikcija, ozbiljan problem u medijskom predstavljanju preživelih/žrtava i samog nasilja jeste otkrivanje identiteta žrtava ili identiteta članova njihovih porodica, uključujući i decu. Utvrđeno je da je to slučaj u skoro 2/3 medijskih izveštaja pregledanih širom regiona, s najvećom stopom u Crnoj Gori (86% medijskih izveštaja);
- ▶ Često objavljivanje pojedinosti o nasilnim delima koje nisu relevantne za javnost, ili nerelevantnih izjava sagovornika, što je uočeno u svakom drugom analiziranom medijskom izveštaju u neposrednoj je vezi s visokim nivoom izlaganja privatnosti. Pored toga, svaki drugi izveštaj medija koristi senzacionalistički ili stereotipni jezik kada su u pitanju nasilje, preživela/žrtva i/ili počinitelac. Ovakva zapažanja ukazuju na kršenje i nedostatak zaštite dostojanstva preživelih/žrtava koja predstavlja osnovno ljudsko pravo;

3 O vezama između rodno zasnovanog nasilja i oružanog sukoba, pogledajte dole navedene dokumente: [OSCE-Led Survey on Violence Against Women: Well-Being and Safety of Women](#), OSCE, 2019 (str.82-83). [Prevention and response to gender-based violence during war and in post-conflict environment: Experiences and recommendations of women's non-governmental organization – Handbook](#), Women against violence in Europe (WAVE), 2022 (str. 19). [Pathways for Peace: Inclusive Approaches to Preventing Violent Conflict](#), International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2018, (str.30-31).

- ▶ Utvrđeno je da je minimiziranje ili ismevanje nasilja i/ili izražavanje nepoverenja prema preživeloj/žrtvi zlopotrebe vatrenog oružja prisutno u 1/5 medijskih izveštaja što bi potencijalno moglo da utiče na percepciju zločina od strane javnosti i da doprinese njegovoj normalizaciji i/ili minimizaciji;
- ▶ Prebacivanje odgovornosti za počinjeno nasilje s počinioca na preživelu/žrtvu identifikovano je u 1/5 medijskih izveštaja širom regiona, s najvećim procentom u Srbiji (27% od ukupnog izveštavanja medija u Srbiji), a potom u Crnoj Gori (16% članaka objavljenih u Crnoj Gori). Takođe su obeshrabrujući i prisustvo i učestalost medija koji opravdavaju slučajeve nasilja spoljnim okolnostima ili ličnim karakteristikama počinioca (počiniočevo loše materijalno stanje, alkoholizam, itd.), što je sadržano u 1/3 medijskih izveštaja širom regiona. Najveća stopa takvih izjava opet je primećena u medijskim izveštajima iz Srbije (41% izveštavanja medija u Srbiji), a sledi je Crna Gora (24% članaka objavljenih u Crnoj Gori);
- ▶ Kada je u pitanju vizuelizacija zlopotrebe vatrenog oružja u muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama, podaci pokazuju da je otprilike 1/2 medijskih izveštaja u regionu vatreno oružje prikazalo na neadekvatan način. Drugim rečima, ono je predstavljeno kao simbol moći, što bi moglo da ojača nekritičke stavove u vezi s vatrenim oružjem i doprinese njegovoj normalizaciji i glorifikaciji unutar društva. S druge strane, neki od analiziranih izveštaja uspešno su izneli kritičku perspektivu zlopotrebe vatrenog oružja. Primeri takvog izveštavanja, između ostalog, uključuju i fotografije i vizuale vatrenog oružja na kojima njima rukuju forenzički eksperti (npr. u forenzičkoj kesi), tokom zaplene, kao dokazni materijal pod nadzorom nadležnih organa, ili precrtani crvenom linijom uz natpis „STOP ORUŽJU“;
- ▶ Iako je malo manje zabrinjavajuća, učestalost neprikladnog prikazivanja nasilja, preživelih/žrtava i počinioca na fotografijama/vizualima i dalje je neprihvatljivo visoka. Trideset devet odsto (39%) izveštaja širom regiona sadržalo je neadekvatne prikaze, uključujući i one koje su prilično neetične na kojima su eksplicitno prikazana mrtva tela žrtava, njihove povrede, detalji s mesta zločina, itd. Umanjenje ili ismevanje takvog nasilja moglo bi da doprinese njegovoj normalizaciji, baš kao i eksplicitno vizuelno prikazivanje fizičkog nasilja. Štaviše, to može oduzeti na težini njegovih manje fizičkih oblika, kao što su psihološko, ekonomsko i seksualno nasilje.

UVOD

02

Nasilje nad ženama je globalni fenomen prisutan u svim društvima. To je grubo kršenje ljudskih prava žena, „što (je) dovelo do dominacije nad ženama i diskriminacije žena od strane muškaraca i do sprečavanja potpunog napretka žena“.⁴

Iako su sve jurisdikcije obuhvaćene ovom analizom ratifikovale Konvenciju Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (*Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence* – Istanbulska konvencija⁵), nasilje nad ženama i dalje predstavlja rasprostranjen društveni i politički problem. Istraživanja sprovedena 2018. za svaku jurisdikciju posebno, pokazuju da je više od 3,2 miliona žena širom Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Severne Makedonije, Srbije i Kosova ukazalo na neki oblik seksualnog uznemiravanja, proganjanja, intimnog partnerskog ili ne-partnerskog nasilja (uključujući psihičko, fizičko ili seksualno nasilje) koje su doživele posle 15. godine života.⁶ Više od 730.000 žena prijavilo je da je bilo izloženo fizičkom ili seksualnom nasilju intimnog partnera.⁷

Kada je reč o iskustvima *napada i pretnji vatrenim oružjem* među ženama koje su ukazale na to da su doživele nasilje od strane partnera ili ne-partnera, širom regiona procenti se neznatno razlikuju: 6% u Bosni i Hercegovini,⁸ 15,5% u Crnoj Gori,⁹ 3% u Severnoj Makedoniji,¹⁰ 5% u Srbiji¹¹ i 15,4 odsto na Kosovu.¹² Isto istraživanje ističe veoma uznemiravajuće podatke u nekim jurisdikcijama. Primera radi, „kada se govori o faktorima koji su možda doprineli povećanju broja slučajeva nasilja nad ženama u Srbiji, žene su u kvalitativnom istraživanju pomenule široku dostupnost vatrenog oružja tokom i posle oružanih sukoba kao ključni faktor. Rekle su da su vojnici po povratku zadržali znatan deo vatrenog oružja koje je izdala vojska, koje su ili držali kod kuće ili dali drugima, i da se to vatreno oružje, od tada, koristi protiv žena“.¹³ U Crnoj Gori, „u kvalitativnom istraživanju, žene su

4 Deklaracija o eliminaciji nasilja nad ženama, proglašena rezolucijom Generalne skupštine 48/104 od 20. decembra 1993. godine.

5 [Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici](#)

6 Istraživanje koje je vodio OEBS o blagostanju i bezbednosti žena (2019) koje je uključivalo Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Severnu Makedoniju, Srbiju i Kosovo. Više informacija dostupno na linkovima u fusnotama 8–14.

7 *Ibid.*

8 Više informacija dostupno na linku: <https://www.osce.org/secretariat/423470>

9 Više informacija dostupno na linku: <https://www.osce.org/secretariat/424985>

10 Više informacija dostupno na linku: <https://www.osce.org/secretariat/419264>

11 Više informacija dostupno na linku: <https://www.osce.org/secretariat/419750>

12 Više informacija dostupno na linku: <https://www.osce.org/mission-in-kosovo/439781>

13 Više informacija dostupno na linku: <https://www.osce.org/secretariat/419750>

rekle da su mnogi i dalje imali pristup vatrenom oružju nakon sukoba u bivšoj Jugoslaviji i izrazile uverenje da je rasprostranjenost vatrenog oružja povećala broj nasilnih radnji¹⁴.

Istaknuta uloga vatrenog oružja u rodno zasnovanom nasilju i njegov nesrazmeran uticaj na žene opširno su dokumentovani u podacima koje SEESAC prikuplja preko svoje Platforme za praćenje oružanog nasilja (AVMP).¹⁵ Nedavna analiza ovih podataka pokazuje razmere i postojanost nasilja u porodici vatrenim oružjem. Od 2019. do 2021. u jugoistočnoj Evropi više ljudi je ubijeno vatrenim oružjem u kontekstu nasilja u porodici (101) nego u bilo kojoj drugoj vrsti incidenata, uključujući one u krivičnom kontekstu (93), svađe u javnosti (93) i neutvrđene pucnjave (87). Zloupotreba vatrenog oružja u nasilju u porodici nesrazmerno pogada žene. Sedamdeset sedam odsto (64 od 83) svih žena ubijenih vatrenim oružjem u jugoistočnoj Evropi u ovom periodu ubijeno je u kontekstu nasilja u porodici, dok isto važi i za 10% muškaraca ubijenih vatrenim oružjem (37 od 361). U kontekstu nasilja u porodici, žene su bile najviše izložene riziku od upotrebe vatrenog oružja od strane njihovih sadašnjih ili bivših intimnih partnera. Naime, 57% svih žena ubijenih vatrenim oružjem ubijeno je od strane njihovih intimnih partnera. S druge strane, muškarci su najčešće ubijani vatrenim oružjem od strane drugih muških članova porodice.

Rodni aspekti posedovanja vatrenog oružja, njihova zloupotreba, kao i stavovi prema vatrenom oružju takođe su detaljno opisani u istraživanju SEESAC-a koje pokazuje da:

- ▶ Muškarci čine više od 97% vlasnika vatrenog oružja u Jugoistočnoj Evropi;¹⁶
- ▶ Žene, češće nego muškarci, doživljavaju vatreno oružje kao rizik ili pretnju, a ne kao sredstvo za zaštitu sebe i svoje porodice;¹⁷
- ▶ Muškarci su srazmerno češće počinioici nego što su žrtve incidenata koji

14 Više informacija dostupno na linku: <https://www.osce.org/secretariat/424985>

15 Platforma za praćenje oružanog nasilja (AVMP) je baza podataka koju vodi SEESAC i koja prikuplja podatke prvenstveno iz medijskih izveštaja koji pokrivaju incidente u vezi s vatrenim oružjem koji su se dogodili u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Moldaviji, Crnoj Gori, Severnoj Makedoniji, Srbiji i na Kosovu od 2014. Više informacija na linku: <https://www.seesac.org/AVMP/>

16 Vidi SEESAC-ovu publikaciju o Muškarcima i vatrenom oružju u Jugoistočnoj Evropi, na sledećem linku: https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Men-and-Firearms-in-SEE_ENG_WEB.pdf

17 *Ibid.*

uključuju upotrebu vatrenog oružja. Žene su žrtve znatno češće nego što su počiniteljke incidenata koji uključuju upotrebu vatrenog oružja, a obrasci njihove nesrazmerne zastupljenosti među žrtvama povezani su sa zloupotrebom vatrenog oružja u porodičnom nasilju;¹⁸

- ▶ Ubistvo od strane intimnog partnera najčešći je oblik femicida;¹⁹
- ▶ Veliki broj žena ubijenih vatrenim oružjem odražava visoku stopu smrtonosnosti vatrenog oružja u kontekstu nasilja u porodici;²⁰
- ▶ Zloupotreba vatrenog oružja u kontekstu nasilja u porodici četiri puta je fatalnija nego u opštem kriminalnom kontekstu.²¹

Pored neophodne institucionalne reakcije, navedeni podaci zahtevaju i opsežnu društvenu pažnju i odgovarajuću akciju. U tom kontekstu, mediji bi mogli da igraju važnu ulogu u rasvetljavaju ovog fenomena u javnosti. I na taj način doprinesu njegovom sprečavanju.

Vlasti u zemljama Zapadnog Balkana su 2018. zajednički izradile i usvojile *Mapu puta za održivo rešenje za suzbijanje nedozvoljenog posedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024. godine*,²² strateški dokument koji predstavlja snažnu posvećenost ovog regiona rešavanju raznih problema vezanih za vatreno oružje. Smanjenje ponude, potražnje i zloupotrebe vatrenog oružja kroz povećanje svesti i edukacije javnosti o povezanim rizicima jedan je od sedam navedenih ciljeva ovog dokumenta.

Udubljujući se u stanje medijskog izveštavanja o fenomenu zloupotrebe vatrenog oružja u kontekstu rodno zasnovanog nasilja, identifikujući oblasti u kojima je potrebno poboljšanje, kao i dajući konkretne preporuke, ova analiza ima za cilj da doprinese ostvarenju Mape puta.

18 Više informacija dostupno na linku: <https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Policy-brief-Small-Arms-Control--The-Case-for-Gender-Mainstreaming.pdf>

19 Vidi SEESAC-ovu publikaciju o Zloupotrebi vatrenog oružja u nasilju u porodici u Jugoistočnoj Evropi: najvažnije činjenice, na sledećem linku: https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Misuse-of-firearms-in-SEE_ENG_WEB_FINAL_1.pdf

20 *Ibid.*

21 *Ibid.*

22 Više informacija dostupno na linku: https://www.seesac.org/f/docs/publications-salw-control-road-map/Roadmap_brochure_web_BCMS.pdf

Aktuelna analiza medijskog izveštavanja o muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama u regionu

Ova analiza prva istražuje medijsko izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju muškaraca nad ženama na regionalnom nivou. Osim u Srbiji,²³ ovo je ujedno i prva analiza koja ispituje medijsku pokrivenost vatrenog oružja u ovom kontekstu. Iako je muško rodno zasnovano nasilje bilo tema nekoliko studija u regionu, nije podjednako istraženo u svim jurisdikcijama. Metodologije korišćene u prethodnim studijama variraju, te je potpuno i direktno poređenje istraživanja neizvodljivo. Međutim, svaka studija uočila je neke od trendova istaknutih u ovoj analizi, ukazujući na ograničeno razumevanje rodno zasnovanog nasilja kao društvenog problema od strane medija. U nastavku navodimo neke od glavnih zaključaka do kojih su došle prethodne studije, u svakoj od jurisdikcija.

U Bosni i Hercegovini sprovedene su tri studije (2016,²⁴ 2018. i 2020.²⁵) koje istražuju medijske izveštaje u pomenutom kontekstu i kako su se razvijali tokom posmatranih godina. U najnovijem izveštaju navedeno je da, iako je „primećen spor napredak u ovoj oblasti (...) analiza medijskog izveštavanja pokazuje da su neprofesionalan pristup i negativne prakse i dalje prisutni u izveštavanju o ovoj temi“. Izveštaj za 2020. posebno napominje da mediji gotovo nikada ne prepoznaju rodno zasnovano nasilje nad ženama kao društveni problem relevantan za društvo u celini, a ne samo za one koje neposredno dotiče.

Jedna studija iz Severne Makedonije o medijskom izveštavanju o femicidu²⁶ ukazala je da mediji: „imaju relativno nizak kapacitet da prepoznaju femicid“; „ne analiziraju društvenopolitički kontekst“; „ne uzimaju u obzir ulogu institucija u sprečavanju i zaštiti od rodno zasnovanog nasilja, posebno femicida“; da većina medija koristi senzacionalističko izražavanje, dok je upotreba vizuelnih materijala

23 Vidi analizu Novinarke Protiv Nasilja Prema Ženama pod nazivom Analiza medijskog izveštavanja o problemu nasilja prema ženama za period 2019-2021. godine na sledećem linku: <https://novinarke-protivnasilja.org/wp-content/uploads/2022/04/Analiza-2019-2021.pdf>

24 Više informacija dostupno na linku: <https://bit.ly/4acYKk0>

25 Više informacija dostupno na linku: <https://bit.ly/4dragLL>

26 Više informacija dostupno na linku: <https://iks.edu.mk/en/research-analysis/femicide-in-macedonian-media/>

u novinskim izveštajima neprikladna, a u novinskim izveštajima je prekršeno nekoliko principa iz Kodeksa novinara Makedonije.

„U zaštiti prava na privatnost, jedan od najvažnijih etičkih problema je što se, po pravilu, objavljuju imena i prezimena žrtve i osumnjičenog“,²⁷ navodi se u jednom od izveštaja iz Crne Gore. U drugom relevantnom izveštaju primećeno je da „postoji mali broj analitičkih priča o rodno zasnovanom nasilju, seksualnom nasilju nad ženama i femicidu, koje se najčešće obrađuju na individualnom nivou, a ne kao društveni problem“.²⁸

U Srbiji, neformalna grupa „Novinarke protiv nasilja prema ženama“ sprovela je godišnje istraživanje medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama objavljenog od 2019. do 2021.²⁹ U pomenutoj analizi³⁰ primećuje se da mediji prvenstveno izveštavaju o pojedinačnim slučajevima ove vrste nasilja, a da retko na više holistički način pišu o muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama, kao o društvenoj pojavi s ciljem edukovanja javnosti o tome. Umesto toga, obično izveštavaju o predmetu u vezi s izveštavanjem o konkretnom incidentu.³¹ Grupa je uočila i druge trendove. „Tokom sve tri godine obuhvaćene analizom, najčešće narušeni pokazatelj odnosi se na otkrivanje identiteta preživele/žrtve i članova njene porodice. Dok je 2019. svaki drugi izveštaj prekršio ovaj pokazatelj, taj broj je 2021. smanjen na 40%.“³² Njihovo istraživanje pokazalo je i da se u svakom trećem medijskom izveštaju objavljuju detalji čina nasilja/ubistva ili izjave sagovornika koje su irelevantne sa stanovišta javnog interesa.³³

Kao rezultat rada grupe „Novinarke protiv nasilja prema ženama“ i podrške koju im je pružio UNDP, Srbija je jedina jurisdikcija u regionu koja takođe ima i podatke o medijskom izveštavanju o zloupotrebi vatrenog oružja u incidentima nasilja

27 Više informacija dostupno na linku : <https://www.mminstitute.org/wp-content/uploads/2022/02/ETICKI-IZAZOVI-U-ZASTITI-PRAVA-NA-PRIVATNOST-Finalno-za-stampu.pdf>

28 Više informacija dostupno na linku: <https://www.undp.org/cnr/montenegro/publications/rodno-ogle-dalo-medija-u-crnoj-gori>

29 Više informacija dostupno na linku: <https://novinarkeprotivnasilja.org/>

30 Više informacija dostupno na linku: <https://novinarkeprotivnasilja.org/wp-content/uploads/2022/04/Analiza-2019-2021.pdf>

31 *Ibid.*

32 *Ibid.*

33 *Ibid.*

nad ženama. Relevantna analiza sprovedena je na uzorku medijskih izveštaja iz druge polovine 2019, koji su obuhvatali štampane i elektronske medije, kao i medijske internet portale. Nalazi analize su da se manje od 2% od ukupnog broja medijskih izveštaja bavilo problemom zloupotrebe vatrenog oružja kao društvenim fenomenom, već ju je tretiralo kao pojedinačne, izolovane incidente. Mediji generalno o ovim incidentima izveštavaju kao o dnevnim događajima i retko su motivisani da taj fenomen dublje razrade i objasne.“³⁴

Iako nije pronađena detaljna analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama na Kosovu, jedan članak novinara koji prati medijsko izveštavanje navodi da se incidenti rodno zasnovanog nasilja najčešće objavljuju u crnoj hronici, što ukazuje na nedostatak rodne perspektive u uređivačkoj politici.³⁵

34 Više informacija dostupno na linku: https://novinarkeprotivnasilja.org/wp-content/uploads/2021/09/Portret_nasuprot_pejzaza.pdf

35 Više informacija dostupno na linku: <https://kosovotwopointzero.com/sr/mrak-crne-hronike/>

Cilj analize

Cilj ove regionalne analize je da istraži kako mediji u regionu³⁶ izveštavaju o fenomenu zloupotrebe vatrenog oružja u incidentima muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama. Konkretno, ova analiza za cilj ima da odgovori na ključna pitanja u vezi sa: medijskim predstavljanjem incidenata, počinitelaca i vatrenog oružja; prikazom preživelih/žrtava i samog nasilja; upotrebom fotografija i vizuala u izveštajima na ovu temu; i u kojoj meri mediji ispunjavaju svoju obrazovnu ulogu u pogledu pitanja rodno zasnovanog nasilja i zloupotrebe vatrenog oružja.

Pravo javnosti na informacije bio je vodeći princip prilikom osmišljavanja i razvoja cilja, metodologije i zaključaka ove regionalne analize. „Javni interes predstavlja sve ono što je važno svima u društvu, uključujući opšte dobro, blagostanje i bezbednost i dobrobit svih u zajednici.“³⁷ „Javni interes nije ono što javnost smatra zanimljivim i zabavnim. Naprotiv, to je ono što ih se direktno tiče, čak i kada toga nisu svesni ili ih ne zanima.“³⁸

Cilj sprovođenja ove analize jeste da se istraži ne samo da li mediji obraćaju pažnju na pitanje rodno zasnovanog nasilja muškaraca nad ženama uz zloupotrebu vatrenog oružja, već i da se ispita način na koji se ova tema obrađuje, odnosno kakvi se podaci i fotografije koriste u medijskim izveštajima, kako mediji tretiraju preživle i žrtve rodno zasnovanog nasilja, kao i kako se odnose prema počiniocima.

Na kraju, autori ove analize nastojali su da utvrde i da li mediji ispunjavaju svoju ulogu da informišu, obrazuju i budu nadzorni organ, naime „da teže povećanju transparentnosti i odgovornosti (...) javnih ličnosti i institucija (...) i obezbeđivanju veće transparentnosti tema ili događaja“.³⁹

36 Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Severna Makedonija, Srbija i Kosovo

37 Više informacija dostupno na linku: <https://ethicaljournalismnetwork.org/the-public-interest>

38 *Ibid.*

39 Više informacija dostupno na linku: <https://www.liberties.eu/en/stories/watchdog-journalism/43959>

METODOLOGIJA

03

Uzorak

Analiza regionalnih medija obuhvata sadržaj iz štampanih medija i internet portala objavljenih od 1. januara do 31. decembra 2022. iz pet jurisdikcija⁴⁰ Zapadnog Balkana: Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Severne Makedonije, Srbije i Kosova.⁴¹

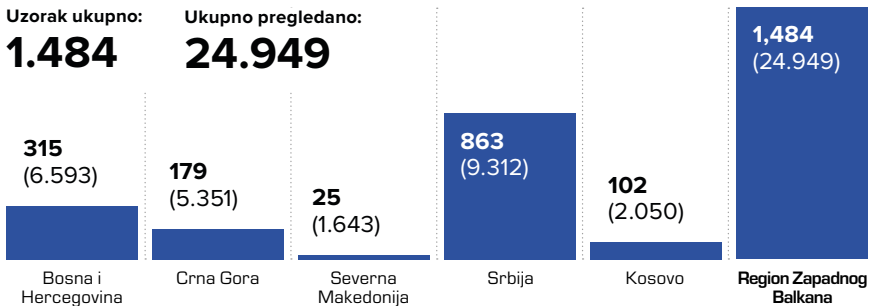
SEESAC je obezbedio medijske sadržaje za sve jurisdikcije u vidu pres klipinga na odgovarajućim lokalnim jezicima. Pres kliping je sadržao jednu ili više ključnih reči, uključujući: pištolj, ubistvo, nasilje, vatreno oružje, povrede, kriminal, metak, eksploziv, oružana pljačka i municija. Ukupno je na uvid dostavljeno 24.949 medijskih izveštaja (Grafikon 1).

Timovi novinara/istraživača pregledali su sav prikupljeni materijal i izabrali pres klipinge koji su se odnosili na slučajeve muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama uz zloupotrebu vatrenog oružja iz njihovih jurisdikcija, radi dalje detaljnije analize.

Kao rezultat, za detaljniju analizu izabrana su ukupno 1.484 medijska izveštaja. ⁴²

BROJ MEDIJSKIH IZVEŠTAJA O INCIDENTIMA I FENOMENU ZLOUPOTREBE VATRENOG ORUŽJA U SLUČAJEVIMA MUŠKOG RODNO-ZASNOVANOG NASILJA PREMA ŽENAMA

GRAFIKON 1

⁴⁰ Albanija nije bila uključena u regionalnu analizu zato što je misija OEBS u Albaniji planirala da sprovede nacionalnu analizu medijskog izveštavanja o rodno zasnovanom nasilju i upotrebi vatrenog oružja u slično vreme, pa je ocenjeno da nema potrebe za dupliranjem.

⁴¹ Analizirani izvori na Kosovu uključivali su samo onlajn medije, jer, 2022. godine koju ova analiza pokriva, nije bilo štampanih medija na Kosovu. Novine „Koha ditore” bile su poslednji štampani medij na Kosovu, koji je prestao da se štampa kada je počela pandemija COVID-a i prešao na onlajn verziju.

⁴² Analizirani uzorak nije obuhvatao medijske izveštaje o konkretnim slučajevima nasilja i zloupotrebe vatrenog oružja iz drugih jurisdikcija i regiona, jer je cilj ovog istraživanja bila analiza kako mediji iz regiona tretiraju ta pitanja na lokalnom nivou.

Ograničenja analize

Uzorak za ovu analizu je reprezentativan i obuhvata sve medijske izveštaje objavljene na izabranu temu tokom 2022. u pet relevantnih jurisdikcija. Neke jurisdikcije, kao što je Severna Makedonija, imale su u razmatranom periodu relativno ograničen broj medijskih izveštaja o muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama i zloupotrebi vatrenog oružja. Od 1.642 prikupljena izveštaja, 25 se bavilo ovim konkretnim pitanjem. Uprkos pomenutim ograničenjima, uzorak ostaje reprezentativan, imajući u vidu da uključuje sve medijske izveštaje o ispitanom fenomenu.

Iako je uzorak obuhvatao samo medijske izveštaje objavljene 2022, treba napomenuti da su se neki od tih izveštaja bavili incidentima koji su se dogodili pre 2022, bez obzira na to da li su rešeni ili ne.

Važno je istaći da rezultate analize ne bi trebalo tumačiti kao broj konkretnih slučajeva. Ove vrednosti (brojke) odražavaju učestalost medijskog izveštavanja o tim slučajevima, koja je uglavnom veća od stvarnog broja incidenata koji su se dogodili.

Terminologija istraživanja

Ova medijska analiza bavi se fenomenom muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama koji uključuje zloupotrebu vatrenog oružja.

Fenomen muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama obuhvata sve oblike nasilja nad ženama od strane muškaraca, počinjenih zbog pola žrtava, odnosno zato što su žene.

Odnos između počinioca i preživele/žrtve može da varira i obuhvata odnose kao što su: intimni partnerski odnos (uključujući bračne i nevenčane (sadašnje ili bivše) partnere, koji žive u istom ili odvojenom domaćinstvu) i porodični odnosi (npr. otac–ćerka, sin–majka, zet–tašta, itd.). Priroda odnosa može biti i relativno površnog karaktera (na nivou poznanika) ili čak nepostojeća (npr. u situacijama proganjanja od strane nepoznatog muškarca).

Za potrebe ove analize, zloupotreba **vatrenog oružja** takođe je uključivala i zloupotrebu eksploziva.

Fenomen **muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama uz zloupotrebu vatrenog oružja** isključuje situacije u kojima je žena slučajna žrtva ispaljivanja vatrenog oružja (npr. tokom slavljeničke pucnjave ili sukoba između kriminalnih grupa, kada su žene bile ugrožene/povređene/ubijene). Takve situacije nisu rodno zasnovane, odnosno žene nisu bile namerno ugrožene/povređene/ubijene samo zato što su žene. Međutim, ako je žena glavna meta napada zbog svog pola/roda, a i druge osobe su povređene u napadu, to se smatra rodno zasnovanim nasiljem.

Analiza je uzela u obzir različite **vrste nasilja** u kojima je korišćeno vatreno oružje, od kojih se neke preklapaju. One uključuju ubistvo (smrt od vatrenog oružja), fizičko nasilje (npr. udaranje ili ranjavanje vatrenim oružjem), seksualno nasilje (npr. prisiljavanje na neželjenu seksualnu aktivnost uz pretnju vatrenim oružjem), psihičko nasilje (npr. pretnje i zastrašivanje vatrenim oružjem) i ekonomsko nasilje (npr. kontrola pristupa novcu uz pretnju vatrenim oružjem).

Zloupotreba vatrenog oružja u muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama obuhvata nekoliko situacija: pretnju vatrenim oružjem, udaranje vatrenim oružjem, pucanje i ranjavanje ili ubijanje vatrenim oružjem. Pored toga, i puko prisustvo vatrenog oružja takođe se smatra zloupotrebom vatrenog oružja, s obzirom na to da uliva strah preživcima i počinocima omogućava da uspostave kontrolu nad njima, čak i ako oružje nikada nije korišćeno.

Jedna dodatna napomena mora biti istaknuta u vezi s terminologijom koja je korišćena u analizi: termin „**preživela**“ odnosi se na žene koje su bile izložene nasilju vatrenim oružjem kao što je ovde definisano, dok se termin „žrtva“ odnosi na žene koje su ubijene u tim incidentima.

Trebalo bi razjasniti još nekoliko koncepata kako bi se obezbedilo ispravno razumevanje preporuka analize. **Irelevantni sagovornici** su osobe čije izjave nemaju informativni, preventivni, niti edukativni doprinos medijskom izveštavanju i čija je jedina svrha da dopune senzacionalistički karakter priče, koja narušava privatnost preživele/žrtve i/ili njihovih porodica, a koji je novinarskim etičkim kodeksom izričito zabranjen u čitavom regionu.

Slično, **irelevantne pojedinosti** su one koje, iako su potencijalno interesantne segmentima javnosti, nisu od javnog interesa. Njihove posledice su negativne i mogu uključivati: dodavanje senzacionalizma medijskom izveštaju, potencijalno ugrožavanje istrage slučaja i krivičnog gonjenja počinoca, narušavanje privatnosti žrtve/preživele i/ili njihovih porodica, odvlačenje pažnje javnosti od ovog duboko problematičnog društvenog fenomena i umesto toga desenzibilizacija čitalaca na nasilje, stavljanje čitalaca u ulogu voajera i sudije, itd.

Neadekvatna/neodgovarajuća vizualizacija vatrenog oružja obuhvata sve slučajeve u kojima se vatreno oružje predstavlja kao moćno i dominantno, u kojima se veliča i promovise, i gde nedostaje kritičko promišljanje posledica njegove zloupotrebe.

S druge strane, **neadekvatna/neprikladna vizuelizacija nasilja** je ona u kojoj se otkriva identitet žrtava, prikazuju nebitni detalji nasilja poput mrtvih tela, krvi, telesnih povreda, bilo kakvih vizuelnih materijala koji žrtvu prikazuju u nemoćnom, a nasilnika u dominantnom položaju ili koji prikazuju simulacije nasilja. Pod ovu kategoriju spadaju i vizuelni prikazi preživelog/žrtve i počinoca postavljeni

zajedno pomoću montaže fotografija. Ovakve vizualizacije desenzibilizuju javnost na nasilje, mogu doprineti njegovoj promociji i traumatizuju osobe koje su preživele nasilje.

Metodologija istraživanja i indikatori

Tabela u nastavku prikazuje indikatore/pitanja koji su korišćeni za analizu sadržaja medijskih izveštaja. Detaljnija objašnjenja za svaki indikator mogu se naći u Aneksu 1.

Osmišljavanje metodologije vođeno je najvažnijim načelom medijskog rada – da pruži informacije koje su od javnog interesa, naročito u vezi s fenomenom zloupotrebe vatrenog oružja u muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama. Ovaj specifičan kontekst je, po mišljenju autora ove analize, nedovoljno zastupljen u većini oblasti javne politike, obrazovanja i prevencije. Da bi se razvila odgovarajuća metodologija, iskorišćena je postojeća dobra praksa praćenja medijskog izveštavanja o rodno zasnovanom nasilju. Naime, kao osnova za metodologiju Analize korišćeni su indikatori koje je grupa „Novinarke protiv nasilja prema ženama“ razvila za svoje medijske analize⁴³ u Srbiji, definisane u skladu s kodeksom novinarske etike. Oni su dodatno prošireni prvenstveno da bi uključili dodatne podatke koji se odnose na izveštavanje o vatrenom oružju i nasilju u vezi s vatrenim oružjem.

Skup opštih indikatora

Naziv medijske kuće

Datum objavljivanja medijskog izveštaja

Vrsta medija

Ime novinara/novinarke

Naslov medijskog izveštaja

Skup indikatora o konkretnom događaju koji su analizirani

Da li je tema medijskog izveštaja konkretan incident, fenomen zloupotrebe nasilja/vatrenog oružja, ili pokriva oba aspekta?

Da li je izveštaj medija originalan tekst novinara/novinarke, ili se radi o novinskom izveštaju/saopštenju koje je izdalo Ministarstvo unutrašnjih poslova i/ili tužilaštvo, ili oboje?

Mikrolokacija događaja

43 Više informacija dostupno na linku: <https://novinarkeprotivnasilja.org/publikacije>

Makrolokacija događaja

Odnos između preživjele/žrtve i počinioca

Način zloupotrebe vatrenog oružja

Skup indikatora u vezi sa informacijama o vatrenom oružju i počiniocu koje mediji objavljuju

Dostupnost informacija o vrsti i broju vatrenog oružja

Dostupnost informacija o pravnom statusu posedovanog vatrenog oružja

Dostupnost informacija o eventualnom istorijatu nasilničkog ponašanja počinioca

Dostupnost informacija o eventualnom istorijatu zloupotrebe vatrenog oružja od strane počinioca

Dostupnost informacija u vezi s bilo kakvim vezama s ratovima/oružanim sukobima

Dostupnost informacija o institucionalnim posledicama zloupotrebe vatrenog oružja

Medijski izveštaj sadrži izjavu relevantnih institucija/eksperata

Da li medijski izveštaj uključuje fotografije/video snimke koji prikazuju vatreno oružje na neadekvatan način, tako što ga veličaju ili prikazuju moć vatrenog oružja, bez ikakvog kritičnog odraza u vizuelnom prikazu?

Da li medijski izveštaj ispunjava edukativnu ulogu u pogledu fenomena zloupotrebe vatrenog oružja?

Skup indikatora o izveštavanju o nasilju nad ženama i zloupotrebi vatrenog oružja

Da li medijski izveštaj otkriva identitet preživelih/žrtava i/ili članova porodice?

Da li medijski izveštaj prebacuje odgovornost za nasilje s počinioca na žrtvu/preživelu?

Da li medijski izveštaj sadrži informacije koje bi akt nasilja mogle da opravdaju spoljnim okolnostima ili ličnim karakteristikama počinioca?

Da li se u medijskom izveštaju otkrivaju detalji incidenta nasilja/ubistva, ili izjave sagovornika koje nisu relevantne za taj čin?

Da li medijski izveštaj koristi senzacionalističke ili stereotipne izraze koji se odnose na nasilje, preživelu/žrtvu i/ili počinioca?

Da li medijski izveštaj umanjuje ili ismeva čin nasilja ili ukazuje na nepoverenje prema žrtvi/preživeloj?

Da li naslov/objava u medijima krši neki od navedenih indikatora?

Da li medijski izveštaj uključuje fotografije/video snimke koji prikazuju vatreno oružje na neadekvatan način, veličanjem ili prikazivanjem vatrene oružja kao moćnog sredstva, bez ikakvog kritičkog odraza u vizuelnom smislu?

Da li medijski izveštaj uključuje fotografije/video-snimke koji prikazuju nasilje, žrtve i/ili počiniocce na neadekvatan i stereotipan način?

Da li medijski izveštaj ispunjava svoju obrazovnu ulogu u pogledu fenomena zlo-upotrebe vatrene oružja?

Da li se u medijskom izveštaju jasno ukazuje na to da je muško rodno zasnovano nasilje nad ženama društveni problem koji proizlazi iz nejednakog odnosa moći između muškaraca i žena?

Da li medijski izveštaj ispunjava svoju obrazovnu ulogu u pogledu fenomena muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama?

REZULTATI REGIONALNE ANALIZE

04

Opšte informacije

Ukupan broj medijskih izveštaja o zloupotrebi vatrenog oružja širom regiona koji je pripremio SEESAC iznosio je 24.949. Od toga, 1.484 (6%) izveštaja odnosilo se na muško rodno zasnovano nasilje nad ženama uz upotrebu vatrenog oružja.

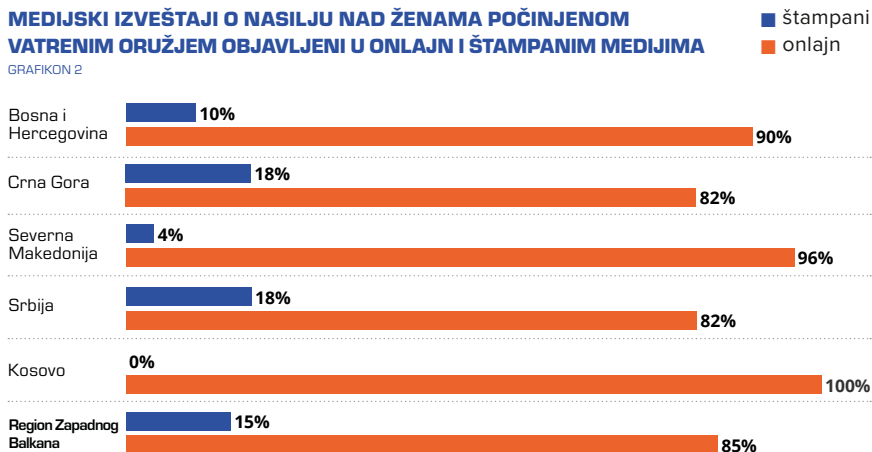
Navedeni podaci jasno pokazuju da onlajn mediji dominiraju u izveštavanju o ovoj temi. Primera radi, u Crnoj Gori i Srbiji, onlajn mediji objavili su oko 82% medijskih izveštaja o muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama sa zloupotrebom vatrenog oružja, dok je taj procenat u Severnoj Makedoniji bio 96%, a za ceo region iznosio je 85% (Grafikon 2).⁴⁴

Ovo se delimično može objasniti tendencijom onlajn medija u regionu da proizvode više sadržaja od štampanih medija. Pored toga, informacije o određenim incidentima u uzorku objavljene su u seriji onlajn članaka, koji su često svi objavljeni u istom danu i razlikuju se samo po naslovu i jednoj (novodobijenoj) informaciji. Pored toga, mnogi štampani mediji imaju i svoje onlajn portale, što je dodatno povećalo sadržaj onlajn portala u analizi.

Vredi pomenuti da se jedina značajna razlika u načinu izveštavanja između onlajn i štampanih medija ogleda u korišćenju senzacionalizma i irelevantnih detalja, koji su bili istaknutiji u onlajn medijima.

MEDIJSKI IZVEŠTAJI O NASILJU NAD ŽENAMA POČINJENOM VATRENIM ORUŽJEM OBJAVLJENI U ONLAJN I ŠTAMPANIM MEDIJIMA

GRAFIKON 2

44 Tokom perioda koji je obuhvaćen ovom analizom, na Kosovu nisu bili prisutni štampani mediji. Iz tog razloga, na Kosovu je 100% analiziranih članaka nadeno onlajn.

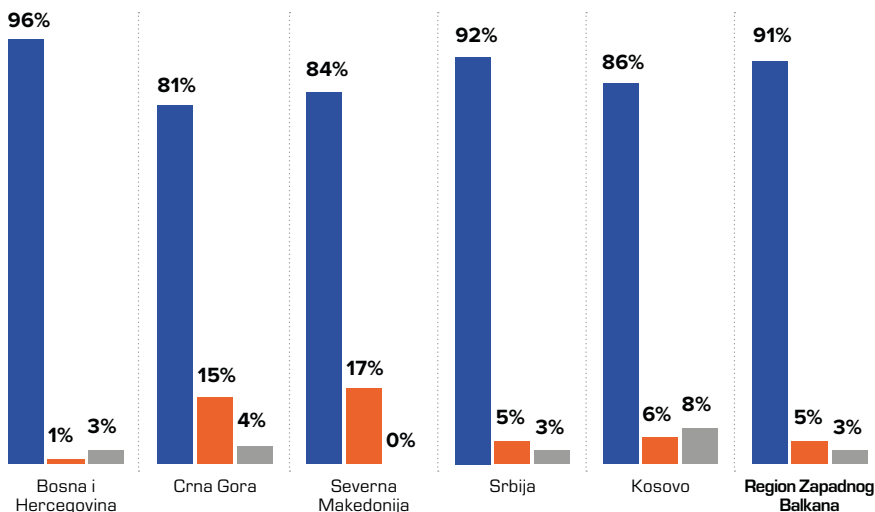
Kada je reč o temama koje su obrađene u pojedinačnim medijskim izveštajima (Grafikon 3), evidentno je da se mediji tim temama bave uglavnom kada dođe do konkretnih incidenata, kao i da se u proseku samo 5% analiziranih medijskih izveštaja uhvatilo u koštac s fenomenom muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama uz zlostrebu vatrenog oružja, bez konkretnog incidenta kao povoda. Istovremeno, čak i kada je konkretan incident poslužio kao povod za pisanje o toj temu, u proseku 3% medijskih izveštaja iskoristilo je priliku da pruži detaljniju sliku tog fenomena.

Ovakav pristup mogao bi biti objašnjen nedostatkom vremena ili interesovanja samih novinara, s jedne strane, kao i uređivačkom politikom medija koja određuje vrstu sadržaja koji bi trebalo objaviti, s druge. Međutim, ova situacija takođe postavlja pitanje o nivou svesti medija o tom problemu, potencijalnom nedostatku znanja medijske industrije o tim pitanjima, kao i njihovoj spremnosti i resursima da se posvete istraživačkim pričama koje bi ispitale fenomen rodno zasnovanog nasilja kao takvog.

TEMA MEDIJSKOG IZVEŠTAJA

GRAFIKON 3

■ konkretni incident ■ fenomen ■ oba

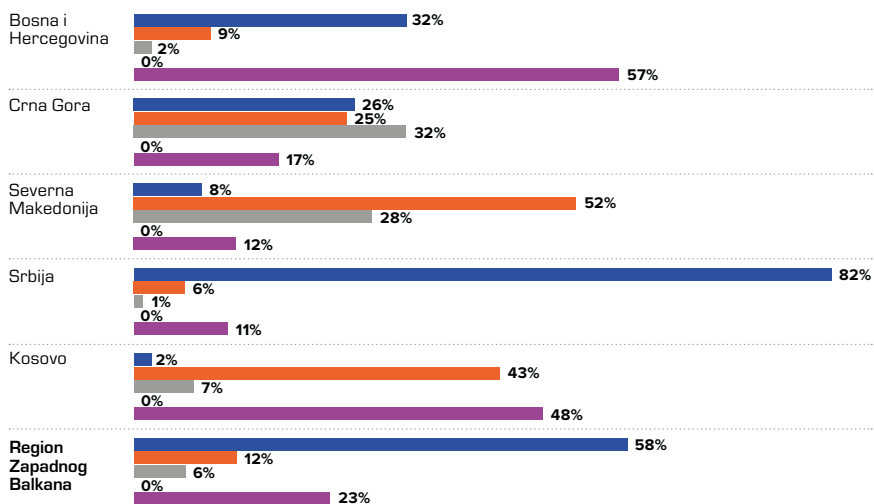

Izvori informacija koji se obično koriste u medijskim izveštajima (Grafikon 4) znatno su se razlikovali u raznim jurisdikcijama. S jedne strane, istraživači su našli članke koji su prvenstveno zasnovani na zvaničnim saopštenjima i/ili izjavama koje su dali ministarstva unutrašnjih poslova (MUP)/ministarstva pravde/NVO/MO. S druge

strane, uočili su članke zasnovane na istraživačkom radu novinara – originalne tekstove. Preostali članci bili su oni u kojima su novinari koristili kombinaciju ove dve vrste izvora. Prema rečima novinara – istraživača, rasprostranjenost originalnih radova u Srbiji (82%) posledica je velikog broja medijskih izveštaja u kojima su se našle izjave anonimnih izvora koje naizgled dolaze iz relevantnih institucija, ali u kojima ne može biti uspostavljena definitivna veza sa tim institucijama. U drugim jurisdikcijama zabeleženo je da se oko polovine medijskih izveštaja sastoji od saopštenja/informacija iz MUP (Severna Makedonija, 52%) ili izveštaja u kojima se kombinuju zvanična saopštenja i originalni novinarski rad (Bosna i Hercegovina, 57%; Kosovo, 48%).

Ključni nalaz relevantan za sve jurisdikcije bio je potpuni izostanak zvaničnih saopštenja NVO i MO (ne treba ih mešati s pojedinačnim izjavama predstavnika NVO, prikazanim u Grafikonu 15). To znači da ove organizacije ili nisu objavile bilo kakve izjave u vezi s muškim rodno zasnovanim nasiljem nad ženama uz zloupotrebu vatrenog oružja tokom 2022, ili da ih mediji nisu naveli. U oba slučaja, kvalitet medijskog izveštavanja bio bi unapređen zahvaljujući ekspertizi aktera iz NVO i MO, a rezultati analize jasno ukazuju na potrebu za unapređenjem u ovoj oblasti.

VRSTE MEDIJSKIH IZVEŠTAJA ■ originalno delo ■ MUP saopštenja za javnost ■ MP saopštenja za javnost ■ saopštenja za javnost NVO/ međunarodne organizacije ■ kombinovano
GRAFIKON 4

Medijsko predstavljanje konkretnih incidenata, počinitelaca i vatrenog oružja

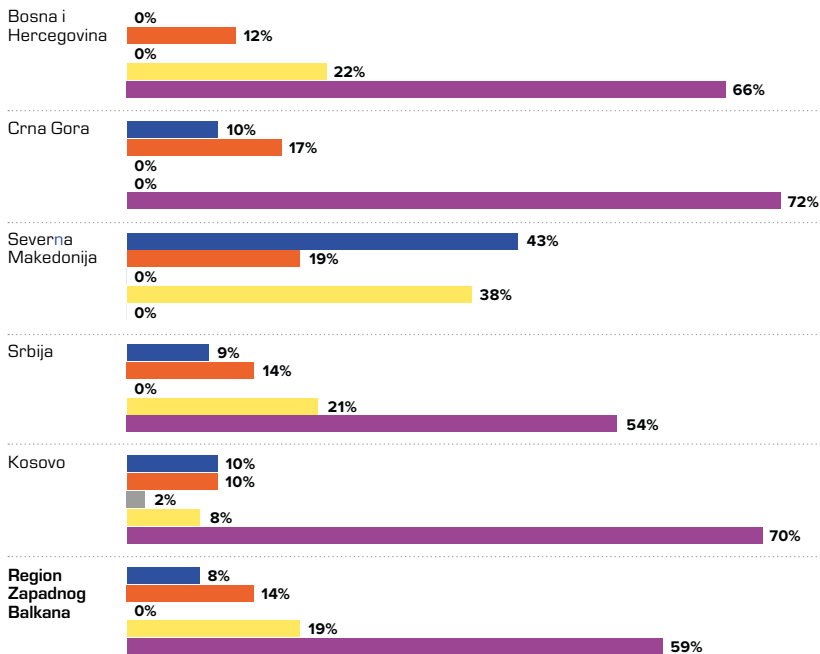
Podaci navedeni u nastavku odnose se samo na medijske izveštaje koji se bave konkretnim incidentima a ne na onaj mali broj koji razmatra fenomen muškog rodno zasnovanog nasilja uz zloupotrebu vatrenog oružja.

Čini se da je većina medijskih izveštaja o muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama uz zloupotrebu vatrenog oružja usredsređena na slučajeve ubistva. U proseku 59% svih izveštaja regionalnih medija u posmatranom periodu obuhvatilo je ovaj specifični način zloupotrebe vatrenog oružja (Grafikon 5), osim u Severnoj Makedoniji, u kojoj takvi incidenti nisu zabeleženi. Upotreba vatrenog oružja za fizičko udaranje žrtve nije zabeležena ni u jednoj od jurisdikcija osim na Kosovu (u 2% članaka). Tema prisustva vatrenog oružja kao oruđa za pretnje, zastrašivanje, kontrolu i/ili izolaciju žrtava/preživelih uglavnom nije bila obrađivana, osim u Severnoj Makedoniji, u kojoj je pomenuta u skoro polovini analiziranih medijskih izveštaja. Taj aspekt pojavio se u samo 10% medijskih izveštaja u Crnoj Gori i na Kosovu i u samo 9% izveštaja u Srbiji. Imajući u vidu statistiku koja pokazuje relativno visok broj slučajeva zloupotrebe vatrenog oružja u rodno zasnovanom nasilju u regionu, kao što je bilo reči u uvodu, može se zaključiti da je ovaj fenomen nedovoljno prijavljiv. Iako smrtonosni ishodi zloupotrebe vatrenog oružja nesumnjivo zaslužuju posebnu pažnju, postoji veliki prostor za medije da pokriju druge načine zloupotrebe vatrenog oružja i dokumentuju i naglase tendenciju nasilja da se vremenom povećava i često kulminira smrću. Temeljnijim pristupom izveštavanju o ovim incidentima, mediji bi bolje ispunili svoj zadatak informisanja i edukovanja javnosti o različitim načinima zloupotrebe vatrenog oružja. Pored toga, ova željena pokrivenost takođe bi trebalo i da poboljša situaciju poštovanjem uspostavljenih normi za etičko izveštavanje.

NAČIN ZLOUPOTREBE VATRENOG ORUŽJA

GRAFIKON 5

■ prisustvo ■ pretnja ■ udaranje ■ ranjavanje ■ ubistvo

Odlomci iz medijskih izveštaja/naslova koji ilustruju pozitivne primere medijskog izveštavanja o različitim vrstama zloupotrebe vatrenog oružja, osim ubistva.

Uperio pušku u ženu s bebom i prijetio joj da će ubiti i nju i sebe.

27. 9. 2022, štampani mediji iz Bosne i Hercegovine.

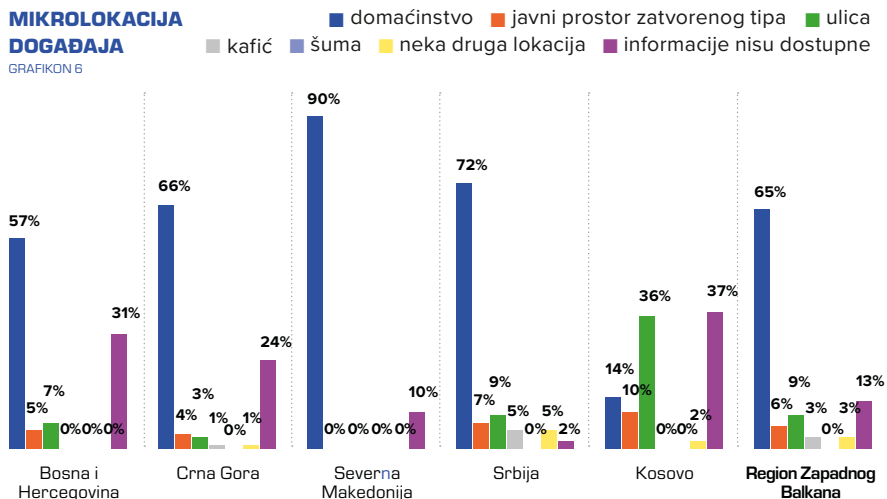
Dana 22. 8. 2022. godine u 18.00 h u policijskoj stanici Kisela Voda, E. A. iz sela Ljuboten, Skoplje, javio je da je oko 13.30 h iz sela Ljuboten ispalio vatreno oružje u njenu kuću, oštetiši kuću. Slučaj se istražuje.

24. 8. 2022, veb portal iz Severne Makedonije.

Većina slučajeva muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama sa zloupotrebom vatrenog oružja o kojima su mediji izveštavali u posmatranom periodu odigrala se unutar privatnih prostora poput domaćinstava, stanova, kuća i dvorišta domaćinstva. Ova situacija varira –od 90% medijskih izveštaja u Severnoj Makedoniji do 57% u Bosni i Hercegovini (Grafikon 6). Jedini izuzetak bilo je Kosovo, gde je otprilike 1/3 medijskih izveštaja izveštavala o incidentima koji su se odigrali na ulici, uključujući trotoare i parkinge, dok otprilike u još 1/3 izveštaja nije bilo informacije o mikrolokaciji incidenta. U svim ostalim jurisdikcijama, nije navedena nijedna druga ponuđena mikrolokacija (javni prostor zatvorenog tipa, ulica, kafić, šuma, itd.) u više od 10% izveštaja. Ovi podaci dodatno ističu da su domaćinstva prepoznata kao mesta s najvećim rizikom od eskalacije nasilja nad ženama.

MIKROLOKACIJA DOGAĐAJA

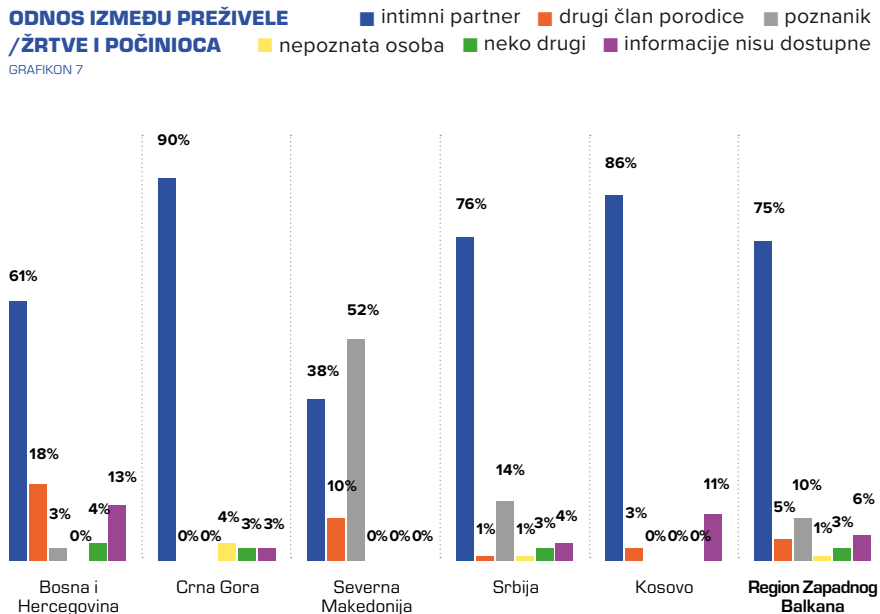
GRAFIKON 6

Odnos između žrtava/preživelih i počinitelaca (Grafikon 7) obično je otkriven u medijskim izveštajima, od 90% članaka u Crnoj Gori do 61% u Bosni i Hercegovini. Većina članaka je navela da su uključene strane bile intimni partneri (u braku ili vanbračnoj vezi; bivši ili sadašnji partneri). Jedini izuzetak je Severna Makedonija, u kojoj je otprilike polovina medijskih izveštaja nagovestila da se radi o poznanicima (52%).

ODNOS IZMEĐU PREŽIVELE /ŽRTVE I POČINIoca

GRAFIKON 7

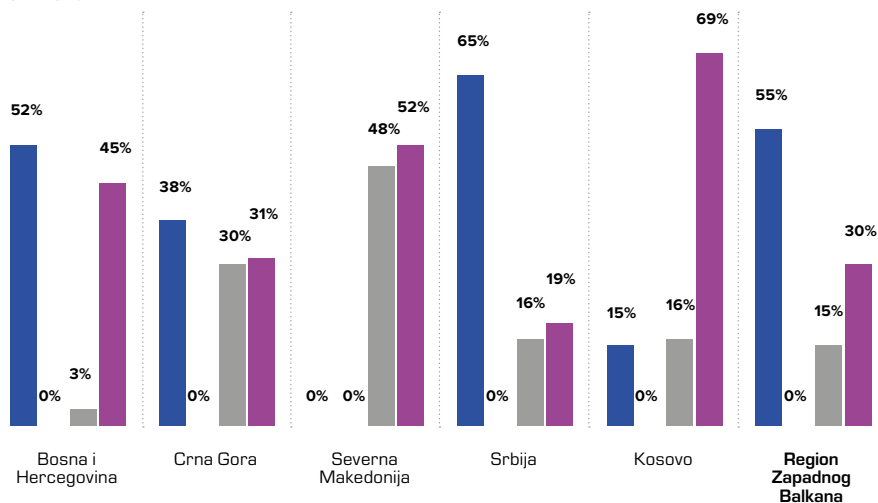
Cilj ove analize je da javnosti pruži uvid u relevantne detalje incidenata zlopotrebe vatrenog oružja u kontekstu muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama. Međutim, važno je napomenuti da ovi relevantni detalji ne obuhvataju npr. odeću žrtava, njihove privatne fotografije itd. (vidi poglavlje „Medijsko predstavljanje preživelih/žrtava i samog nasilja“). Detalji koje javnost ima pravo da zna i koji su od javnog interesa odnose se na vrstu i broj korišćenog vatrenog oružja, pravni status posedovanja vatrenog oružja, informacije o tome da li počinioc ima istorijat nasilnog ponašanja i/ili zlopotrebe vatrenog oružja, njegovu povezanost i povezanost oružja sa sadašnjim i prošlim oružanim sukobima, kao i na institucionalni odgovor na njegove zločine. Pružanjem ovih konkretnih podataka, mediji igraju važnu ulogu u rasvetljavanju tog fenomena, doprinoseći boljem razumevanju problema od strane javnosti, oblikovanju percepcija, i samim tim uticaju na postupke preživelih, relevantnih institucija i šire javnosti. Ovakav pristup medijima omogućava da ojačaju sposobnost i sklonost svih da prepoznaju znake upozorenja i obrasce nasilja, uključujući i potencijalne rizike njegove eskalacije, doprinoseći sprečavanju takvog nasilja. Međutim, nalazi ove analize pokazuju da su ove informacije obično bile nedovoljno zastupljene u medijskim izveštajima.

U većini jurisdikcija obuhvaćenih ovom analizom, mediji su pružili informacije o vrsti zlopotrebljenog vatrenog oružja u nešto više od polovine objavljenih priča (Grafikon 8), u proseku 55%. U trećini medijskih izveštaja pominju se i tip i broj zlopotrebljenog vatrenog oružja. Međutim, pravni status upotrebljenog vatrenog oružja uglavnom nije bio naveden u vestima (Grafikon 9) – na regionalnom nivou, nešto više od četvrtine medijskih izveštaja pružilo je ove informacije (od 6% u Bosni i Hercegovini do 38% u Severnoj Makedoniji i Crnoj Gori).

INFORMACIJE O VRSTI I BROJU VATRENOG ORUŽJA

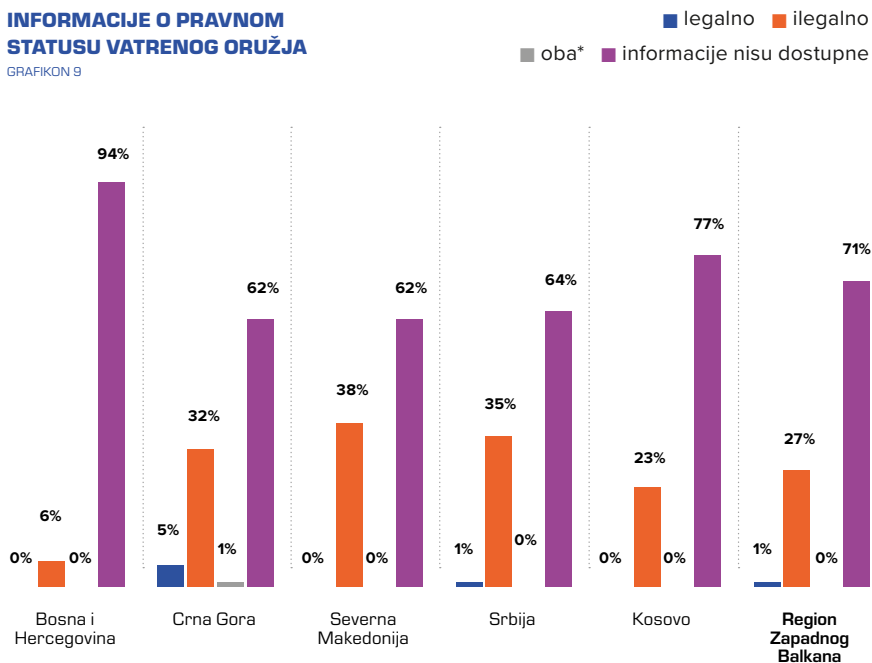
GRAFIKON 8

■ vrsta ■ broj ■ oba ■ informacije nisu dostupne

INFORMACIJE O PRAVNOM STATUSU VATRENORUŽJA

GRAFIKON 9

* Kategorija „oba“ odnosi se na one slučajeve u kojima je nađeno više komada vatrenog oružja koji imaju različit pravni status

Odlomci iz medijskih izveštaja koji ilustruju pozitivne primere u kojima mediji uključuju informacije o vrsti i broju komada zloupotrebljenog vatrenog oružja tokom incidenta, ili njihovom pravnom statusu:

Istražitelji policijske stanice u Podujevu sinoć su uhapsili osobu zbog nasilja u porodici i pronašli su i zaplenili automatsku pušku AK47 i pištolj, tri okvira, 35 metaka, metalnu šipku itd.

Kako je policija saopštila, osumnjičeni N. S., muškarac star 37 godina, sproveden je u policijsku stanicu i, u konsultaciji s tužiocem, zadržan u pritvoru 48 sati dok je pokrenut postupak za krivično delo nasilje u porodici i neovlašćeno držanje, nošenje, kontrolu ili posedovanje oružja.

3. 12. 2022, internet portal s Kosova.

Prema navodima presude, tokom suđenja je dokazano da je J. 19. maja 2020. godine u Podgorici, uz prijetnju pištoljem, primorao svoju bivšu djevojku na seksualni odnos.

Djevojka je, kako se navodi u jednom od rješenja o produženju pritvora J., ispričala da je optuženi došao u njenu kuću sa oružjem i uz prijetnje je natjerao na seksualni čin.

Iskaz djevojke pred sudom potvrdila je njena majka koja je kazala da je kćerka porukom obavijestila da joj je u kuću došao bivši mladić i da kod sebe ima pištolj.

U strahu za kćerkin život, majka je odmah o svemu obavijestila policiju.

Istog dana, policijska patrola je oko 15 časova zaustavila J. i pretresom automobila našla pištolj „CZ“ sa četiri metka u okviru.

*Lični podaci su otkriveni u članku, ali iz etičkih razloga nisu saopšteni u ovom tekstu.

9. 7. 2022, internet portal iz Crne Gore.

Više javno tužilaštvo u Beogradu podiglo je optužnicu protiv V. M. (42) zbog sumnje da je 25. juna ove godine u Grockoj, u alkoholisanom stanju, bivšoj vanbračnoj supruzi N. K. pretio pištoljem u prisustvu njenog oca i brata, vređao je i pretio samoubistvom, kao i da je tom prilikom ispalio jedan metak iz pištolja za čije držanje i nošenje nema dozvolu.

*Lični podaci su otkriveni u članku, ali iz etičkih razloga nisu saopšteni u ovom tekstu.

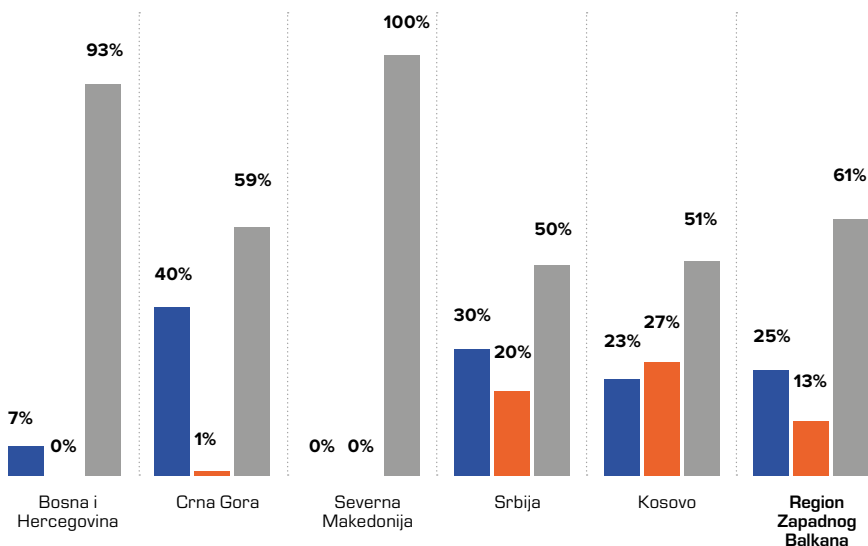
4. 8. 2022, internet portal iz Srbije.

Više od 2/3 analiziranih medijskih izveštaja u regionu objavljenih u posmatranom periodu nije uključivalo informacije o tome da li je počiniac imao istorijat nasilničkog ponašanja i/ili zloupotrebe vatrenog oružja (Grafikon 10 i 11). Ove informacije su ključne, a mediji imaju pravo da ih zatraže od relevantnih institucija, isto kao i objašnjenja o njihovim postupcima u odgovoru na takva ponašanja. Zbog toga bi medijske kuće mogle da doprinesu rasvetljavanju eventualnih nedostataka u zaštiti populacije i time utiču na promene.

POSTOJI LI ISTORIЈAT NASILNOG PONAŠANJA POČINIOCA?

■ da ■ ne ■ informacije nisu dostupne

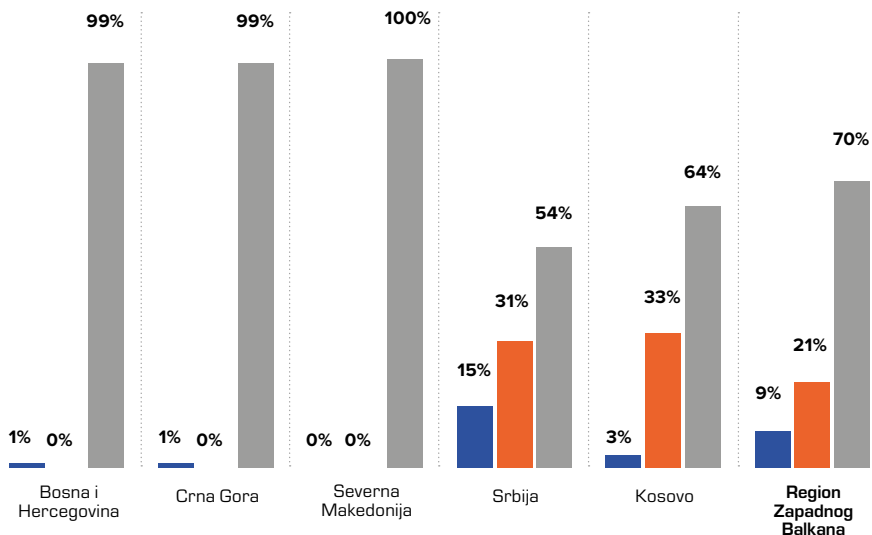
GRAFIKON 10

POSTOJI LI ISTORIJAT ZLOUPOTREBE VATRENORUŽJA OD STRANE POČINIIOCA

■ da ■ ne ■ informacije nisu dostupne

GRAFIKON 11

Odlomak iz medijskog izveštaja koji prikazuje pozitivan prijem medija koji otkrivaju prethodno nasilničko ponašanje počinioca, čime dodaju edukativni aspekt izveštavanja:

Š.* se prema ocjeni tužilaštva našla na meti optuženog Đ.* jer je odbijala da obnovi nekoliko mjeseci ranije prekinutu vanbračnu vezu, navodi „Pobjeda“. Za to vrijeme, optuženi Đ. je proganjao Š., slao poruke preko lažnih profila, prijetio, govorio da među njima nije gotovo i da je njen život u njegovim rukama. Prijetnje upućene Š. obistinile su se posljednjeg dana septembra prošle godine kada je Đ. došao ispred njene porodične kuće i iz pištolja nepoznate marke pucao u devetnaestogodišnjakinju nakon što mu je ponovila da ne želi da živi s njim i da ga ne voli.

*Lični podaci su u članku otkriveni, ali iz etičkih razloga nisu saopšteni u ovom tekstu.

2. 3. 2022, internet portal iz Crne Gore.

Iako je region u senci skorašnjih oružanih sukoba i pretpostavlja se da zbog tih sukoba civili imaju lakši pristup vatrenom oružju, medijske kuće su pokazale minimalno interesovanje za istraživanje mogućih veza između ovih zaostavština oružanih sukoba i rodno zasnovanog nasilja uz upotrebu vatrenog oružja (Grafikon 12). Sa izuzetkom Kosova, gde je 35% analiziranih tekstova eksplicitno istaklo da konkretni incidenti ni na koji način nisu povezani sa sukobima, većina medijskih izveštaja u regionu ovaj aspekt nije uzela u obzir. Ovo ukazuje da bi izveštavanje medija moglo da bude poboljšano u smislu pružanja informacija o društvima nakon sukoba i potencijalnim vezama između skorašnje istorije regiona i prisustva muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama. Kao što je u uvodu naznačeno, studije o nasilju nad ženama sa Zapadnog Balkana⁴⁵ naglasile su specifičnosti postkonfliktnih konteksta, od kojih je najvažnija „široka dostupnost vatrenog oružja tokom i posle oružanih sukoba“.⁴⁶ Studije navode da je vatreno oružje ostalo posedu bivših vojnika a u nekim situacijama je posle sukoba upotrebljeno protiv žena. „Ignorisanje postkonfliktnog nasilja tokom faze obnove može da poremeti društveni i ekonomski oporavak jedne nacije i njenu otpornost“⁴⁷, navodi autor jednog istraživanja koje je obuhvatilo tri zemlje pogođene sukobima: Obalu Slonovače, Keniju i Liberiju.

45 Vidi fusnote 3-14.

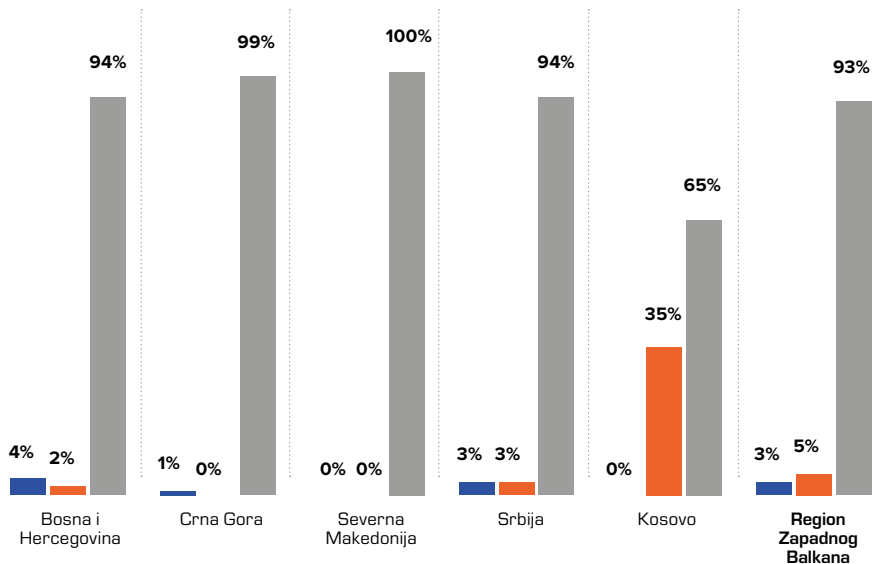
46 Više informacija dostupno na linku: <https://www.osce.org/secretariat/419750>

47 Više informacija dostupno na linku: <https://blogs.worldbank.org/dev4peace/ripple-effects-war-how-violence-can-persist-after-formal-peace-declared>

POSTOJI LI VEZA IZMEĐU INCIDENTA I PRETHODNIH ILI AKTUELNIH ORUŽANIH SUKOBA/RATOVA?

GRAFIKON 12

■ da ■ ne ■ informacije nisu dostupne

Odlomak iz medijskog izveštaja koji povezuje aktuelni problem muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama sa upotrebom vatrenog oružja i skorašnjim istorijatom sukoba:

U kontekstu činjenice da je izražajnost stradanja žena u porodičnom i partnerskom nasilju vatrenim oružjem očigledna u postratnom dobu, od strane muškaraca koji su provodili vreme na ratištima na prostoru bivše Jugoslavije, kao i da su nosioci vlasti upravo oni koji su tokom devedesetih imali značajne uloge i učešće u ratnoj politici, problem je još utvrđeniji i dublji.

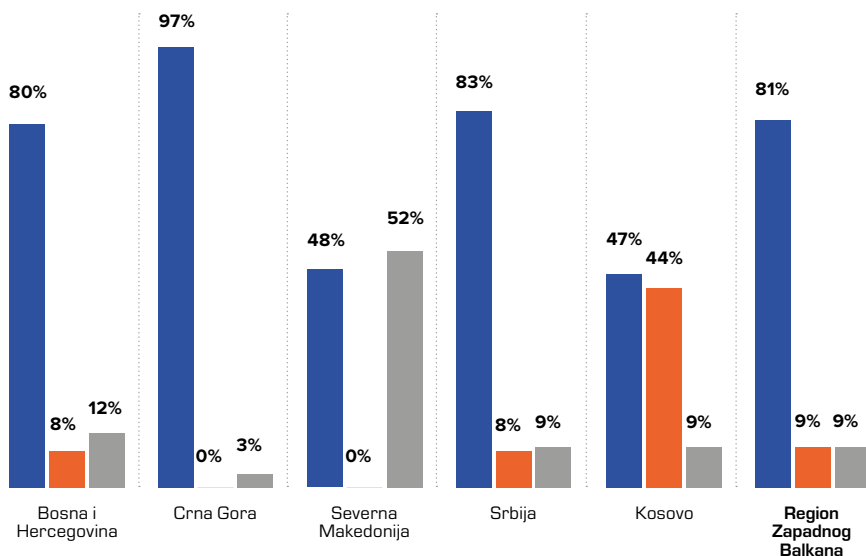
7. 10. 2022, štampani mediji iz Srbije.

Važno pitanje koje je ova analiza nastojala da istraži jeste kako mediji izveštavaju o institucionalnim odgovorima na zloupotrebu vatrenog oružja u slučajevima muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama (Grafikon 13). Premda je 80% analiziranih medijskih izveštaja širom regiona pisalo o reakcijama odgovornih institucija protiv počilaca nakon incidenta istraživači su takođe našli da su medijski izveštaji u većini slučajeva prikazivali samo mere koje su prvobitno preduzete i nisu pratili slučajeve do njihovog pravnog zaključka. Tako se većina sankcija koje su pomenute u izveštajima odnosila na hapšenja, ili podizanje optužnica koja su se desila u danima neposredno posle incidenta. S obzirom na to da sudski procesi dugo traju, mediji često izgube interesovanje za slučaj. Stoga je samo mali broj izveštaja naveo konačne sudske odluke.

DA LI SU NADLEŽNI ORGANI VLASTI ODGOVORILI NA ZLOUPOTREBU VATRENOG ORUŽJA?

■ da ■ ne ■ informacije nisu dostupne

GRAFIKON 13

Primeri medijskih naslova koji ilustruju kako mediji izveštavaju o institucionalnim odgovorima na nasilje, međutim, prvenstveno u početnim fazama a ne u vreme njihovog zaključivanja

Detalji zločina u Kotor Varošu:

Uhapšen osumnjičeni za ubistvo sestre.

4. 6. 2022, internet portal iz Bosne i Hercegovine.

Povredio suprugu dok je čistio pištolje

– tužilaštvo počelo istragu protiv Aračinoveca.

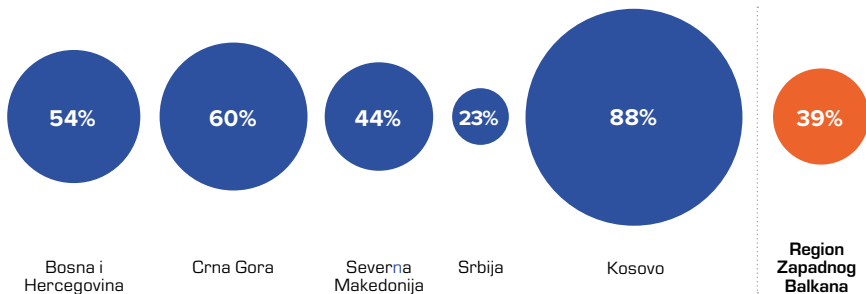
28. 8. 2022, internet portal iz Severne Makedonije.

Kada je reč o uključivanju izjava relevantnih eksperata iz različitih javnih institucija, NVO, MO, itd. u medijske izveštaje (Grafikon 14), utvrđeno je da se situacija razlikuje širom regiona. Napomene relevantnih istraživača iz svih jurisdikcija, a naročito iz Srbije, naglašavaju čestu upotrebu nepoznatih izvora kao što su „izvori bliski istrazi“, kojima se ne može u potpunosti verovati, posebno kada otkrivaju „šokantne detalje“. Iako identitet ovih izvora nije poznat, pretpostavlja se da su to najverovatnije poznanici preživelih/žrtava i/ili počinitelaca, ili čak predstavnici institucija koje rade na konkretnom slučaju.

Većina relevantnih izjava u regionu dolazila je od ministarstava unutrašnjih poslova, a potom i tužilaštava (Grafikon 15). Međutim, imajući u vidu relativno nizak procenat takvih izjava, kao što je prikazano u Grafikonu 14, posebno u određenim jurisdikcijama, jasno je da postoji prostor za unapređenje saradnje između medija i ovih institucija. Takođe je očigledno da je napredak neophodan i u saradnji medija i NVO i MO koje se bave sprečavanjem muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama i/ili zloupotrebe vatrenog oružja. Iako bi ovi izvori trebalo da pruže važne podatke, objašnjenja i ekspertske mišljenje, njihovi stavovi retko se mogu videti u relevantnim medijskim izveštajima, što bi moglo da ukaže na nedostatak inicijative novinara da pronađu ove stručnjake ili na nespremnost stručnjaka da daju informacije.

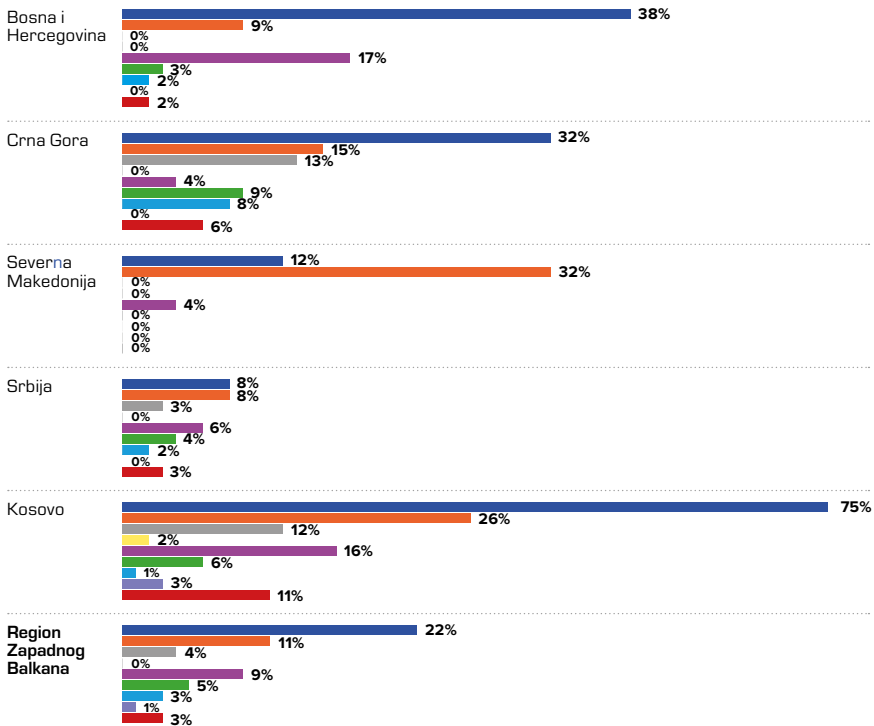
IZVEŠTAJI MEDIJA KOJI SADRŽE IZJAVE RELEVANTNIH INSTITUCIJA/EKSPERATA

GRAFIKON 14

IZJAVE EKSPERATA RAZLIČITIH TIPOVA INSTITUCIJA/IZVORA

GRAFIKON 15

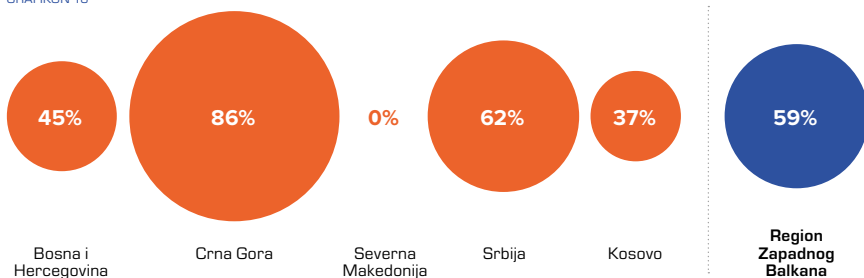

Medijsko predstavljanje preživelih/žrtava i nasilja

Podaci pokazuju da često otkrivanje identiteta preživelih/žrtava, njihove dece i članova porodica predstavlja ozbiljan problem (Grafikon 16). Ovo pitanje posebno je naglašeno u medijima Crne Gore i Srbije, gde je identitet otkriven u većini analiziranih izveštaja (86%, odnosno 62%). U više od polovine medijskih izveštaja iz Bosne i Hercegovine (55%) i s Kosova (63%), identitet preživelih/žrtava i članova njihovih porodica bio je zaštićen, što ipak ostavlja veliki prostor za poboljšanje. Severna Makedonija se izdvojila kao izuzetak u ovom pogledu, s obzirom na to da nisu pronađeni mediji koji su otkrili identitet žrtava/preživelih. Ipak, kako su upozorili istraživači iz Severne Makedonije, ovaj nalaz trebalo bi uzeti s rezervom, jer je uzorak medijskih izveštaja iz ove jurisdikcije bio relativno mali i mogao bi da dovede do preterano pozitivne i iskrivljene slike tretiranja preživelih rodno zasnovanog nasilja uz primenu vatrenog oružja u ovoj jurisdikciji.

OTKRIVANJE IDENTITETA PREŽIVELIH /ŽRTAVA I/ILI ČLANOVA PORODICE

GRAFIKON 16

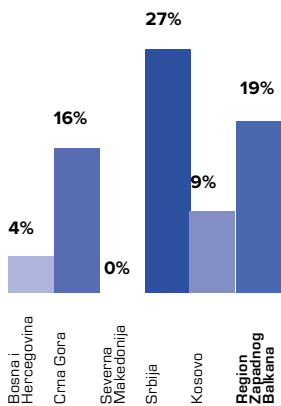

Odgovornost je prebačena s počinioca na preživelu/žrtvu (Grafikon 17) u otprilike 1/5 medijskih izveštaja širom jurisdikcija, a najveći procenat uočen je u Srbiji (27%), a zatim u Crnoj Gori (16%). Veoma sličan obrazac može se videti i u tendenciji medija da umanje/ismevaju nasilje i izraze skeptičnost prema preživeloj/žrtvi, što je zastupljeno u 1/5 svih medijskih članaka u regionu (Grafikon 18). Podjednako obeshrabrujući su i podaci u vezi sa opravdavanjem nasilja na osnovu spoljnih okolnosti ili karakteristika ličnosti počinitelaca (Grafikon 19), koji su bili prisutni u

otprilike 1/3 analiziranih medijskih izveštaja širom regiona. Ponovo je ta praksa prevladala u člancima objavljenim u Srbiji (41%), a zatim u izveštajima iz Crne Gore (24%). U izveštajima medija iz Severne Makedonije nisu pronađeni takvi slučajevi kada je reč o ova dva aspekta prebacivanja odgovornosti i opravdavanja nasilja.

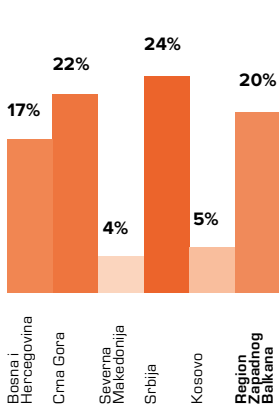
PREBACIVANJE ODGOVORNOSTI ZA NASILJE SA POČINIOCA NA PREŽIVELU/ŽRTVU

GRAFIKON 17

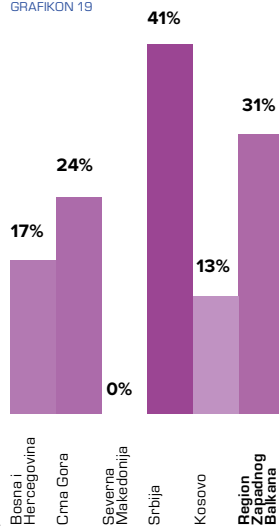
UMANJENJE ILI ISMEVANJE NASILJA I/ILI POKAZIVANJE NEPOVERENJA PREMA PREŽIVELOJ/ŽRTVI

GRAFIKON 18

OPRAVDAVANJE NASILJA NA OSNOVU SPOLJNIH OKOLNOSTI ILI LIČNIH KARAKTERISTIKA POČINIOCA

GRAFIKON 19

Odlomci iz medijskih naslova i izveštaja koji ilustruju kako su mediji ismevali nasilje i/ili prebacivali odgovornost za nasilje s počinioca na spoljne okolnosti ili lične karakteristike počinioca:

CRNI BILANS: Ubijali zbog svađa i ljubavi, klanovi mirovali

2. 1. 2022, internet portal iz Crne Gore.

Šta se zna o zločinu u Univerzitetskom kliničkom centru: Ubistvo žene koja nije uspela da postane majka, čovek koji joj je oduzeo život još je na slobodi

30. 11. 2022, internet portal s Kosova.

JUL JE NAJKRVAVIJI MESEC U GODINI: Ovi zločini su ZGROZILI čitavu Srbiju, monstumi se AKTIVIRAJU LETI?!

6. 7. 2022, internet portal iz Srbije.

Ljubio, pa ubio

9. 1. 2022, štampani mediji iz Srbije.

RAKIJA GLAVNI KRIVAC?! Zločin na BADNJE VEČE kod Svilajнца, ima crnu pozadinu – D* nije pio 20 godina!

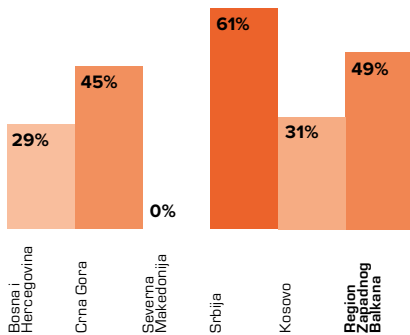
*Lični podaci otkriveni su u članku, ali iz etičkih razloga nisu saopšteni u ovom tekstu.

9. 1. 2022, štampani mediji iz Srbije.

Posebno su zabrinjavajući podaci u vezi sa otkrivanjem irelevantnih detalja o konkretnim aktima nasilja ili izjavama irelevantnih sagovornika (Grafikon 20), kao i upotrebom senzacionalističkog i/ili stereotipnog izražavanja koje se odnosi na nasilje, preživele/žrtve i/ili počiniocce (Grafikon 21). Svaki od pomenutih elemenata bio je prisutan u otprilike polovini medijskih izveštaja u regionu. Najveća stopa ovakvih zloupotreba primećena je u izveštajima objavljenim u medijima u Srbiji, u kojima je više od polovine analiziranih medijskih izveštaja koristilo senzacionalističke izraze, a skoro 2/3 je obelodanilo irelevantne informacije. Iako u izveštajima medija iz Severne Makedonije nije registrovano neetičko izveštavanje na osnovu bilo kakvih prethodnih indikatora, utvrđeno je da 4% sadrži elemente senzacionalizma. Napomene istraživača iz svih jurisdikcija ukazuju na to da je ova vrsta neetičkog izveštavanja uglavnom prisutna u člancima koji su originalni rad novinara, za razliku od onih u kojima se novinari prvenstveno oslanjaju na zvanične izjave i saopštenja za štampu od strane nadležnih vlasti, NVO, ili MO. U tim člancima, novinari nastoje da uključe što više (irelevantnih) detalja (koje obično daju komšije ili članovi porodice, a ne zvaničnici), koristeći senzacionalističke fraze kako bi čitaoce privukli „uznemirujućim detaljima“, „šokantnim izjavama“ i „skandaloznim vestima“ koji nisu pronađeni u drugim medijima.

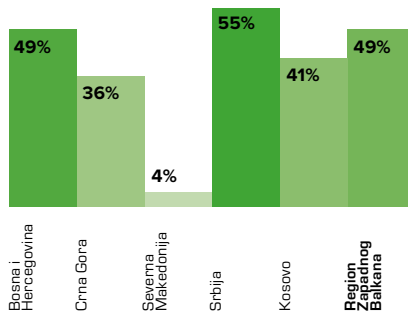
OTKRIVANJE IRELEVANTNIH DETALJA INCIDENATA NASILJA ILI IZJAVA IRELEVANTNIH SAGOVORNIKA

GRAFIKON 20

UPOTREBA SENZACIONALISTIČKOG ILI STEREOTIPNOG IZRAŽAVANJA KOJE SE ODNOSI NA NASILJE, PREŽIVELU/ ŽRTVU, POČINIoca

GRAFIKON 21

Odlomci iz medijskih izveštaja koji ilustruju kako mediji koriste irelevantne detalje i senzacionalističke i/ili stereotipne izraze:

Pedesetjednogodišnji muškarac pretukao je svoju devojku iz Rumunije (22), a potom uperio pištolj; evo detalja drame u Kičevu.

30. 11. 2022, internet portal iz Severne Makedonije.

Manijak! Pijan došao u kuću vanbračne supruge i uperio pušku u nju i bebū: „Ako ne kreneš sa mnom, ubiću i tebe i sebe.“

26. 9. 2022, internet portal iz Bosne i Hercegovine.

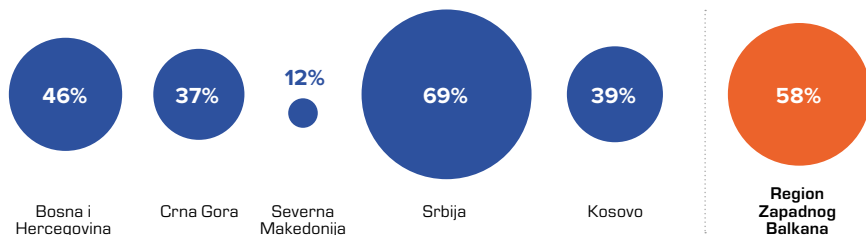
Trenutak kada je telo preminule trudnice izneto iz dvorišta Univerzitetskog kliničkog centra.

30. 11. 2022, internet portal s Kosova.

Naslovi medijskih izveštaja takođe su analizirani, budući da su naslovi često jedino što javnost pročitava – bilo na naslovnim stranama štampanih medija izloženih u prodavnicama ili na društvenim medijima i internet portalima. Cilj ovog aspekta analize bio je da se utvrdi da li su, i u kojoj meri, u samim naslovima prikazani elementi pomenutog neetičkog izveštavanja, kao što su otkrivanje identiteta, irelevantni detalji, umanjenje nasilja, opravdavanje dela počinioaca, prebacivanje odgovornosti, senzacionalističko izražavanje itd. Relevantni podaci pokazuju (Grafikon 22) da je u više od polovine (58%) medijskih naslova u regionu sadržalo naznačene elemente neetičkog izveštavanja. Tu spada više od 2/3 izveštaja u Srbiji, skoro polovina naslova izveštaja u Bosni i Hercegovini, više od 1/3 na Kosovu i u Crnoj Gori i oko 1/10 naslova izveštaja u Severnoj Makedoniji. Imajući u vidu posebnu moć naslova, može se pretpostaviti da bi njihova upotreba od strane medija u regionu mogla negativno da utiče na percepciju javnosti o zloupotrebi vatrenog oružja u muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama.

NASLOVI S NEETIČNIM ELEMENTIMA

GRAFIKON 22

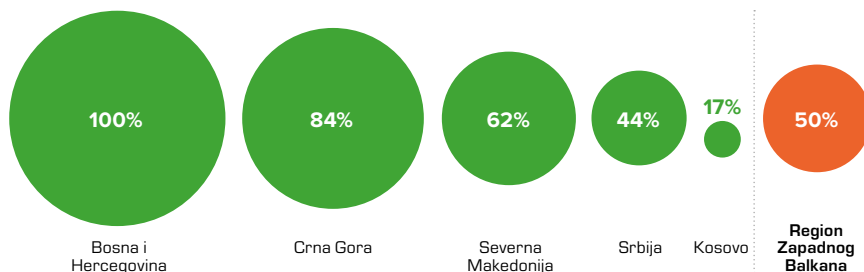

Vizuelizacija nasilja i vatrenog oružja

Analiza otkriva da je, u proseku, polovina medijskih izveštaja analiziranih u posmatranom periodu u regionu prikazala vatreno oružje na neadekvatan način (Grafikon 23) – u rasponu od 100% medijskih izveštaja u Bosni i Hercegovini do 17% na Kosovu. Prikazivanje vatrenog oružja na neadekvatan način podrazumeva da je vatreno oružje obično predstavljeno kao simbol moći, što bi moglo da podstakne nekritičke stavove u vezi s vatrenim oružjem i da doprinese njegovoj glorifikaciji u društvu. Neki izveštaji su, međutim, usvojili kritičkiji i adekvatniji pristup, prikazujući vatreno oružje u rukama forenzičkih eksperata (npr. u forenzičkoj kesi), tokom zaplene, kao dokazni materijal pod nadzorom nadležnih organa, ili precrtano crvenom linijom uz natpis „STOP ORUŽJU“, itd.

PRISUSTVO NEADEKVATNIH FOTOGRAFIJA/ VIZUALA VATRENOG ORUŽJA

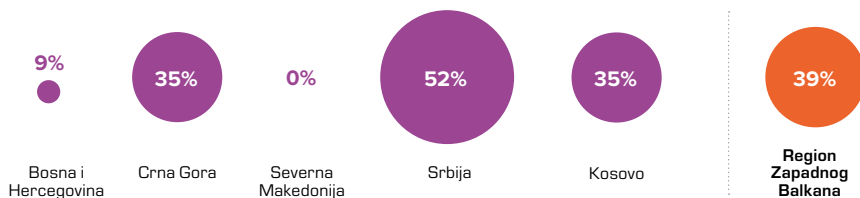
GRAFIKON 23

Kada je reč o fotografijama/vizualima koji prikazuju nasilje, preživjele/žrtve i/ili počinioca na neadekvatan način (prikazivanje pojedinosti o počinjenom nasilju, otkrivanje identiteta preživjele, prikazivanje preživelih/žrtve u potčinjenom položaju i/ili počinioca u dominantnom, ili prikazivanje njih dvoje zajedno pomoću montaže fotografija), podaci su manje zabrinjavajući, a takve slike prisutne su u 39% analiziranih medijskih izveštaja u regionu (Grafikon 24). Međutim, uzorak je pokazao da su medijski izveštaji iz svih, izuzev jedne jurisdikcije, sadržali fotografije mrtvih tela žrtava, povreda, detalja s mesta zločina, itd.

PRISUSTVO FOTOGRAFIJA/VIZUALA KOJI PRIKAZUJU NASILJE, PREŽIVELE, POČINIOCE NA NEADEKVATAN I STEREOTIPAN NAČIN

GRAFIKON 24

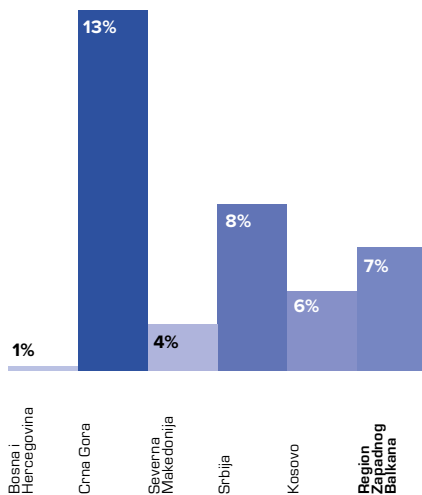
Edukativna uloga medija

Najzad, najnepovoljniji rezultati ove analize odnose se na ulogu i odgovornost medija da javnost informišu i edukuju o zloupotrebi vatrenog oružja u muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama kao društvenom problemu. Edukativni sadržaj obuhvata statističke informacije, opis fenomena i njegovu prevenciju, kao i informacije o zaštiti i podršci preživelim. Kao što grafikoni pokazuju, edukativni sadržaji o zloupotrebi vatrenog oružja (Grafikon 25) i rodno zasnovanom muškom nasilju nad ženama (Grafikon 26) bili su prisutni u proseku u manje od 10% medijskih izveštaja u regionu. U određenim jurisdikcijama, takav sadržaj je dat u samo 1% izveštaja. U većini slučajeva, edukativan sadržaj obezbeđen je kroz izjave stručnjaka nevladinih organizacija koji se bave problemom muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama.

Slična situacija zabeležena je u sadržaju koji eksplicitno navodi da je nasilje nad ženama društveni problem koji proizlazi iz nejednakog odnosa moći između žena i muškaraca. U proseku, ova vrsta informacija bila je prisutna u samo 3% medijskih izveštaja u regionu i ni u jednoj jurisdikciji nije prelazila 10% (Grafikon 27).

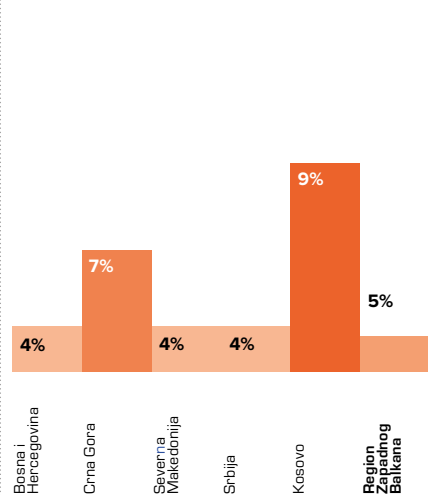
PRISUSTVO EDUKATIVNOG SADRŽAJA O FENOMENU ZLOUPOTREBE VATRENOG ORUŽJA

GRAFIKON 25

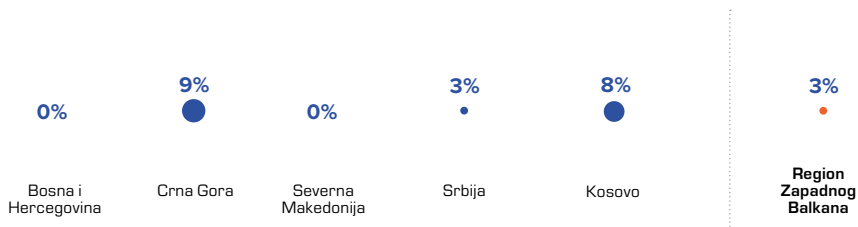
PRISUSTVO EDUKATIVNOG SADRŽAJA O FENOMENU MUŠKOG RODNO ZASNOVANOG NASILJA NAD ŽENAMA

GRAFIKON 26

PRISUSTVO POKAZATELJA DA JE NASILJE NAD ŽENAMA DRUŠTVENI PROBLEM KOJI PROIZLAZI IZ NEJEDNAKOG ODNOSA MOĆI IZMEĐU ŽENA I MUŠKARACA

GRAFIKON 27

Odlomci iz medijskih izveštaja koji ilustruju obrazovni sadržaj:

Jedini ispravan način da prevaziđemo ovo stanje strukturalne diskriminacije žena i dece žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama je da nadležni u Crnoj Gori umesto površnog predlaganja novih zakonskih rešenja, utvrde odgovornost onih koji ne postupaju po zakonu i urade detaljnu analizu propusta institucija u slučajevima femicida, pa na osnovu njenih rezultata kreiraju nove efikasne politike.

Maja Raičević, izvršna direktorica NVO „Centar za ženska prava“ u izjavi za „Pobjedu“.

5. 7. 2022, internet portal iz Crne Gore.

Pojedini od indikatora koji mogu da ukažu na visok stepen rizika, odnosno da ukažu na to da će doći do teškog povređivanja ili ubistva su: istorijat vršenja nasilja od strane nasilnika (prema istoj ili prethodnim partnerkama); posedovanje vatrenog oružja; mentalne bolesti, zloupotreba alkohola ili psihoaktivnih supstanci; napuštanje (razvod/raskid) žrtve od nasilnika; pretnje ubistvom; pretnje samoubistvom; strah žrtve da će je nasilnik ubiti. Ovo su samo neki od rizika, njih je potrebno razmatrati u svakom pojedinačnom slučaju uzimajući u obzir celokupan kontekst, ali to je procedura s kojom bi postupajući profesionalci morali biti upućeni – ukazuje Vedrana Lacmanović iz AŽC.

31. 7. 2022, internet portal iz Srbije.

Prema statistici Ministarstva unutrašnjih poslova, u prvoj polovini 2020. godine počinjeno je 435 krivičnih dela, u kojima je učestvovalo 450 počinitelaca. Visok procenat počinitelaca, tačnije 91,3%, bili su muškarci koji su počinili nasilje nad svojim suprugama i roditeljima. U pogledu načina na koji su ova krivična dela počinjena, u 341 predmetu počinioci su koristili fizičku silu nad žrtvama, nanoseći telesne povrede; počinjena su 32 dela hladnim oružjem, a tri vatrenim oružjem. „Stoga je upotreba rodno zasnovanog nasilja kao aspekta važna buduću da naglašava da su mnogi oblici nasilja nad ženama ukorenjeni u neravnoteži moći između žena i muškaraca“, zaključio je potpredsednik Spasovski.

14. 8. 2022, internet portal iz Severne Makedonije.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

05

Izveštavanje medija o muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama uz zloupotrebu vatrenog oružja u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Severnoj Makedoniji, Srbiji i na Kosovu pokazuje mnoge sličnosti. U svim jurisdikcijama, onlajn medijske kuće dominiraju u izveštavanju o ovoj temi jer imaju tendenciju da generišu veći obim sadržaja od štampanih medija, pre svega kada dođe do određenog incidenta. Ovi incidenti obično budu praćeni nizom članaka generisanih i objavljenih u kratkom vremenskom razmaku, a koji se ponekad razlikuju samo po naslovu i jednom (novom) podatku. Mediji često ne posvećuju dovoljno pažnje rodno zasnovanom nasilju kako bi svojoj publici pomogli da razume zašto su ti incidenti, u stvari, deo šireg društvenog problema. Slučajevi takvog nasilja uglavnom su prikazani kao izolovani incidenti (bez obzira na to koliko često se dešavaju), a da pri tome nisu stavljeni u bilo kakav društveni ili politički kontekst. Obeshrabrujući zaključak ukazuje da mediji u najvećoj meri ne koriste izveštavanje o ovim pojedinačnim incidentima kao priliku da edukuju javnost, objasne fenomen, i pruže relevantne statističke podatke i/ili informacije o povezanim rizicima, dostupnoj zaštiti i podršci preživelim. Uznemirujuća je činjenica da je samo 3% analiziranih medijskih izveštaja sadržalo informacije kako o konkretnim slučajevima, tako i o širem kontekstu. Ovo se donekle može objasniti pretpostavljenim nedostatkom vremena i/ili interesovanja novinara ili specifičnim uređivačkim politikama koje diktiraju vrstu sadržaja koja se objavljuje. Međutim, takođe se postavlja i pitanje svesti medija o ovom problemu, i potencijalnom nerazumevanju i/ili nedostatku osetljivosti medija i ukazuje na potrebu da se radi na podizanju svesti i prevazilaženju postojećih nedostataka. Ovo može ukazati i na nedostatak spremnosti i resursa relevantnih medijskih kuća da tokom obrade određene priče istraju u istraživačkom procesu kako bi rasvetlile fenomen rodno zasnovanog nasilja.

PREPORUKA:

EDUKACIJA NOVINARA I UREDNIČKIH TIMOVA

- ▶ Novinari i urednici trebalo bi da se edukuju o fenomenu muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama koje uključuje zloupotrebu vatrenog oružja i trebalo bi da potraže relevantne sagovornike na tu temu od nadležnih vlasti kao i od zajednice NVO i MO.
- ▶ Ova saznanja, pored dostupne statistike i resursa, trebalo bi da informišu i budu sastavni deo medijskog izveštavanja. Ovo bi trebalo primeniti kako na članke koji prikazuju sam fenomen, tako i one koji se bave konkretnim incidentima.

Analiza jasno ukazuje na višak irelevantnih informacija za javnost i nedostatak edukativnog sadržaja u medijskom izveštavanju o incidentima u vezi s muškim rodno zasnovanim nasiljem nad ženama počinjenim zloupotrebom vatrenog oružja u regionu. Utvrđeno je da svaki drugi medijski izveštaj (49%) sadrži irelevantne i senzacionalističke informacije, kao što su nevažni detalji incidenata, izjave nezvaničnih sagovornika poput komšija, itd. Međutim, edukativni sadržaj o društvenom problemu zloupotrebe vatrenog oružja i rodno zasnovanog nasilja nad ženama u velikoj meri nedostaje. Takav sadržaj bio je prisutan u manje od 10% medijskih izveštaja koji su analizirani u regionu.

Ovo podrazumeva da je, iako mediji često tragaju za informacijama, njihov fokus pre svega usmeren na pribavljanje „senzacionalnih“ detalja koji mogu privući više klikova/pažnje potencijalnih čitalaca, umesto usredsređivanja na relevantne informacije kao što su mišljenja stručnjaka, informacije o vrsti i broju zloupotrebjenog vatrenog oružja, njegovom pravnom statusu, istorijat nasilničkog ponašanja i/ili zloupotrebe vatrenog oružja počinioaca, statistički podaci koji se odnose na fenomen ili rodno zasnovano nasilje, informacije koje rasvetljavaju uticaj vatrenog oružja na nasilje u porodici, informacije o relevantnim zakonskim okvirima itd.

 PREPORUKA:

PRELAZAK SA SENZACIONALISTIČKOG NA EDUKATIVNI SADRŽAJ

- ▶ U centru pažnje medija trebalo bi da se, umesto irelevantnih, nađu relevantni aspekti. Umesto traženja pojedinosti kao što su prethodno ponašanje žrtava i ličnih percepcija suseda o počinioocu kao o „tihom i dobrom čoveku“, trebalo bi uložiti napore u pronalaženje informacija od javnog interesa. To može uključivati edukativni sadržaj o ovom pitanju, kao što su: informacije o smrtonosnosti vatrenog oružja u kontekstu nasilja u porodici u poređenju s drugim vrstama incidenata, pravni status korišćenog vatrenog oružja, istorijat nasilničkog ponašanja ili zloupotrebe vatrenog oružja od strane počinioaca, institucionalni odgovori na bilo kakvo prethodno nasilje, mikrolokacija incidenta itd.

Čini se da većina relevantnih izvjava u regionu potiče od ministarstava unutrašnjih poslova i predstavnika policije, a zatim od tužilaštava. Međutim, podaci iz nekih jurisdikcija ukazuju na visok procenat anonimnih izvora iz institucija i „osoba bliskih istrazi“. Ovo je često u korelaciji sa iznošenjem detalja specifičnih za slučajeve koji su od vitalnog značaja za postupanje po predmetu, ali su nebitni za javnost i neprikladni za medijske izveštaje, prvenstveno zato što ugrožavaju tok istrage i podrivaju sposobnost tužilaštva da se počinilac privede pravdi. Podaci ukazuju da se izvave eksperata iz nevladinih organizacija i međunarodnih organizacija upoznatih sa ovim društvenim problemom retko mogu videti u medijskim izveštajima. Ipak, kada se pojave, ove izvave obično doprinose smanjenju problematičnog nedostatka edukativnog sadržaja.

 PREPORUKA:

**PROŠIRITI IZVORE I VRSTE PRIKUPLJENIH INFORMACIJA
INSTITUCIJE:**

Saradnja između medija i relevantnih institucija, kao što su ministarstva unutrašnjih poslova i tužilaštva, mogla bi da bude unapređena, posebno u pogledu vrste sadržaja koji ove institucije pružaju medijima. Na primer:

- ▶ Umesto stavljanja težišta na količinu krvi na žrtvi, trebalo bi poštovati pravo javnosti na informacije pružanjem relevantnih informacija o tome da li počinilac ima istorijat nasilja i/ili zlostrebe vatrenog oružja, kako je nabavio vatreno oružje, itd.
- ▶ Ministarstva unutrašnjih poslova i kancelarije tužilaca mogu da koriste svoju ulogu „pružalaca informacija“ da dostavljaju sveobuhvatnije obrazovne sadržaje u komunikaciji s medijima, prevazilazeći detalje pojedinačnih slučajeva i nudeći informacije o relevantnoj statistici, zakonodavstvu, fenomenu, dostupnim uslugama podrške, važnosti uloge posmatrača u sprečavanju nasilja izveštavanjem, itd. Nuđenjem statističkih informacija i edukativnog sadržaja, institucije, zajedno s medijima mogu da deluju kao saveznici u rasvetljavanju ovog štetnog fenomena, utičući na društvo, preživele i institucije da prepoznaju znake upozorenja, obrasce nasilja i potencijalne rizike njegove eskalacije, istovremeno doprinoseći sprečavanju takvog nasilja.

MEDIJI:

- ▶ Novinari treba u potpunosti da iskoriste sve statističke i edukativne podatke koje im nadležne institucije dostavljaju i tako doprinesu podizanju svesti javnosti o ovom fenomenu uopšte.
- ▶ Saradnja između medija i nevladinih organizacija i međunarodnih organizacija koje se bave sprečavanjem nasilja nad ženama i/ili zlostupotrebom vatrenog oružja trebalo bi da bude unapređena. Mediji bi trebalo aktivno da traže informacije od tih organizacija, s obzirom na to da bi one verovatno mogle da posluže kao izvori relevantnih podataka, objašnjenja i mišljenja eksperata.

Iako mediji u regionu izveštavaju o institucionalnim odgovorima na nasilje, analiza pokazuje da se mediji pre svega usredsređuju na hapšenja i optužnice. Izostanak istraživačkog novinarstva o mogućim institucionalnim nedostacima u smislu sprečavanja incidenata i zaštite žrtava duboko zabrinjava.

PREPORUKA:

ISPRIČAJTE CELU PRIČU

- ▶ Usled nedostatka istraživačkog izveštavanja o ovom fenomenu, postoji značajan potencijal za poboljšanje u ovoj oblasti. Medijske kuće bi trebalo da istražuju institucionalne odgovore tokom celokupnog trajanja slučaja. Trebalo bi i da prate konkretne incidente „od početka do kraja“ i izveštavaju ne samo o hapšenjima i optužnicama, već i o kompletnom institucionalnom procesu, uključujući i konačnu presudu. Ovakav pristup ne samo da može da deluje kao preventivna mera, i odvraća počiniocima od nasilja, već može i da izgradi poverenje preživelih u institucije. Na taj način, mediji bi takođe pozitivno uticali na proces zaceljivanja među preživelim rodno zasnovanog nasilja i traume vezane za vatreno oružje. To bi pomoglo da se rasvetli mogući nedostatak zaštite preživelih i žrtava, a time bi se podstakla promena.
- ▶ Mediji bi mogli da prodube istraživanje o temama kao što su javna percepcija vatrenog oružja, vlasništvo nad vatrenim oružjem, namenjena upotreba, rodne implikacije, uloga zajednice u pružanju podrške preživelim, itd, kako bi javnosti pomogli da bolje razume okruženje u kome se odvija rodno zasnovano nasilje muškaraca i da ponovno procene pretpostavljene istine o vatrenom oružju.

Logično se može zaključiti da, iako je pitanje muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama zloupotrebom vatrenog oružja do izvesne mere obuhvaćeno dnevnim vestima, politički, institucionalni i socijalni aspekti tog fenomena ostaju uglavnom nevidljivi, kao i njegovi uzroci i posledice. Ova nevidljivost odnosi se i na vrstu nasilja koja je uočljiva u medijima, u kojima su izveštaji o ubistvima činili 2/3 svih medijskih izveštaja, dok su druge, manje eksplicitne vrste zloupotrebe vatrenog oružja kao što su pretnja vatrenim oružjem i prisustvo vatrenog oružja kao sredstva kontrole i zastrašivanja žrtava, bili zanemareni.

 PREPORUKA:

TEŽITE STAVITI NA NASILJE U SVIM NJEGOVIM ISHODIMA – NE SAMO NA FEMICID

- ▶ Iako smrtonosni ishodi zloupotrebe vatrenog oružja nesumnjivo iziskuju posebnu pažnju, postoji obilje prostora za medije da se bave i ostalim načinima zloupotrebe vatrenog oružja. Među njima su pretnje, udarci, ranjavanje vatrenim oružjem, kao i puko prisustvo vatrenog oružja, jer čak i bez upotrebe, samo njegovo prisustvo može da ulije strah kod preživelih/žrtava i počiniocima omogući da uspostave kontrolu nad njima, čak i ako oružje nije upotrebljeno. Mediji bi trebalo aktivno da rade na dokumentovanju povezanosti između različitih oblika zloupotrebe vatrenog oružja u nasilju nad ženama, naglašavajući tendenciju nasilja da vremenom eskalira i često kulminira smrću. Na taj način, mediji će ispuniti svoj zadatak pružanja relevantnih informacija i edukacije javnosti.

Izveštavanje medija o ovom pitanju može imati značajan uticaj na preživjele i njihove porodice i društvo, kako pozitivno, tako i negativno.

Kada je medijska pažnja, a samim tim i pažnja javnosti, usmerena isključivo na konkretne incidente, uz često naglašavanje najtežih ishoda, ženama koje su preživjele nasilje šalje se poruka da ne postoji veza između onoga što vide u medijima i sopstvenih iskustava. Usled toga, veća je verovatnoća da će se ove osobe osetiti usamljeno i izolovano, ostajući ranjive i u nemogućnosti da podršku potraže u svojim najbližim krugovima, jer su i drugi izloženi istim medijskim porukama koje ne pružaju širi kontekst i informacije o tome kako podržati preživjele. Primenjajući takav pristup, mediji ne samo da ne ispunjavaju svoju

obrazovnu ulogu, već i edukuju javnost da nasilje nad ženama, uključujući i nasilje počinjeno vatrenim oružjem, nije političko i društveno pitanje.

Preusmeravanjem pažnje javnosti na irelevantne i senzacionalističke detalje incidenta, mediji preživelim šalju i poruku da bi njihova iskustva mogla da posluže kao „hrana“ za javnost, omogućavajući joj da preuzme ulogu voajera i/ili sudije. Javnost dobija sve detalje, čime stiče utisak da je bila svedok mesta zločina. Prateći medije, javnost je upućena u prethodno ponašanje žrtava, što joj potencijalno omogućava da donosi sud o zločinima i, u nekim slučajevima, pripiše krivicu samim žrtvama. Ovo utiče ne samo na žene koje su predmet medijskih izveštaja, već i na druge preživjele. To povećava njihovo osećanje usamljenosti i izolacije, kao i nedostatak samopoštovanja i dostojanstva, istovremeno umanjujući njihovu spremnost da prijave nasilje koje trpe. „Kako da potražim pomoć kada su je (žrtvu) već osudili novinari i svako ko pročita?“ – glasilo je citat žene koja je preživela i učestvovala u studiji o tome kako žene koje su preživjele nasilje doživljavaju medijske izveštaje o njemu.⁴⁸ Ova studija je pokazala da ovakav vid medijskog izveštavanja demotiviše žene da prijave nasilje, bilo institucijama, bilo nekome ko im je blizak.

„Način medijskog izveštavanja kod žena koje su preživjele nasilje generalno budi strah kao dominantnu emociju. Ostale emocije su manje intenzivne od straha, kumulativno vrlo ambivalentne i mogu se podeliti u dve grupe. U prvu grupu spadaju negativne emocije koje izaziva senzacionalističko izveštavanje, kao što su bes ili ljutnja, uznemirenost, tuga i identifikacija sa ženama o kojima je tekst... U drugu grupu se mogu svrstati pozitivna osećanja koja bude tekstovi koji ženama daju podršku i informacije o tome kako da izađu iz nasilja. Osećanja zadovoljstva, ohrabrenja, sigurnosti, nade i pravde povezana su sa izveštavanjem koje ženama pomaže da razumeju odnos u kojem su se našle, kako da iz njega izađu i kojim institucijama mogu da se obrate za pomoć.“⁴⁹

Iako navedeno istraživanje nije obuhvatilo medijske izveštaje o zloupotrebi vatrene oružja, njegovi uvidi i dalje mogu da budu od značaja za ovu analizu. Ako

48 Više informacija dostupno na linku: https://www.zeneprotivnasilja.net/images/pdf/literatura/Kako_vas_zene_citaju.pdf

49 *Ibid.*

se medijske kuće često usredsređuju samo na ubistva žena počinjenih vatrenim oružjem, druge vrste nasilja, kao što su pretnje ili udaranje vatrenim oružjem, kao i prisustvo vatrenog oružja kao načina zastrašivanja, ostaju neprepoznate ne samo u društvu u celini, nego i od strane samih preživelih i nadležnih organa. Ovo može dovesti do nedostatka suštinskog razumevanja činjenice da je zloupotreba vatrenog oružja širi fenomen koji prevazilazi ubistva i takođe obuhvata nasilna ponašanja kao što su kontrola, izolacija, pretnje i zastrašivanje. Ako se ovakvo pogrešno predstavljanje nastavi, može se desiti da se izgubi iz vida činjenica da prisustvo vatrenog oružja ili sposobnost počinitelaca da ga pribave značajno povećavaju rizik od ubistva.⁵⁰

Uz to, glorifikacija i neadekvatno prikazivanje vatrenog oružja, koji su uočeni na polovini fotografija i vizuala prikazanih u analiziranim medijskim izveštajima, takođe će verovatno imati štetan uticaj na preživjele. Oni imaju tendenciju da normalizuju prisustvo oružja u domaćinstvima i tako produbljuju strah i strepnju zbog njegovog prisustva, jer ga prikazuju kao simbol moći.

 PREPORUKA:

IMAJTE NA UMU POSLEDICE KOJE IZVEŠTAVANJE MOŽE IMATI NA PREŽIVELE

- ▶ Kada se medijima daju informacije, kao i kada mediji pripremaju informacije za publiku, posebnu pažnju treba posvetiti načinu na koji te informacije mogu da utiču na žene koje trenutno doživljavaju nasilje. Mediji bi trebalo da se sete da su preživjele deo javnosti, i da je njihov interes sastavni deo javnog interesa. Izveštavanje bi trebalo da nastoji da preživelim ponudi što više korisnih i ohrabrujućih informacija. Ovo se može postići navodima o dostupnosti pomoći i pružanjem informacija o tome gde da je pronađu, pokazujući poštovanje privatnosti i dostojanstva žrtava i preživelih, i prikazujući primere žena koje su se, između ostalih, uspešno izvukle i iz nasilnih odnosa.

⁵⁰ Više informacija dostupno na linku: <https://www.undp.org/sr/serbia/publications/karakteristike-i-pre-venjica-slucajeva-femicida-suicida-pocinjenih-vatrenim-oruzjem-u-intimnom-partnerskom-odnosu>

KLJUČNI NALAZI PO JURISDIKCIJAMA

06

Bosna i Hercegovina

Ukupan broj medijskih izveštaja o zloupotrebi vatrenog oružja u Bosni i Hercegovini (BiH) tokom 2022. iznosio je 6.593, od čega se 315 (5%) bavilo muškim rodno zasnovanim nasiljem nad ženama. Kao i u drugim jurisdikcijama, ova tema bila je mnogo uočljivija na onlajn medijskim portalima nego u štampanim medijima, **sa 90% izveštaja objavljenih na internetu.**

Mediji u BiH imali su najveću stopu izveštaja u vezi s konkretnim slučajevima (96%), što podrazumeva da mediji o muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama vatrenim oružjem obično ne izveštavaju kao o društvenom fenomenu već se uglavnom koncentrišu na izolovane incidente.

Veći deo medijske pažnje u BiH bio je usmeren na slučajeve femicida, a 66% analiziranih izveštaja odnosilo se na ovaj način zloupotrebe vatrenog oružja, dok nisu pronađeni medijski izveštaji koji se odnose na prisustvo vatrenog oružja kao oblik nasilja, zastrašivanja i kontrole. Incidenti obuhvaćeni medijskim izveštajima u BiH obično su se odigrali u domaćinstvima (57%), dok informacije o mikrolokaciji događaja nisu bile dostupne u 1/3 izveštaja. Većina počinilaca nasilja nad ženama zloupotrebom vatrenog oružja koje je predstavljeno u člancima objavljenim u BiH, bili su intimni partneri žrtava/preživelih (61%), a potom ostali članovi porodice (18%). Slično kao i u ostalim jurisdikcijama regiona, mediji u BiH češće su izveštavali o vrsti vatrenog oružja koje je zloupotrebjeno (u 52% slučajeva). Međutim, u skoro polovini (45%) medijskih izveštaja nije spomenut tip ili broja vatrenog oružja koje je korišćeno. Istovremeno, mediji u BiH, više nego u drugim jurisdikcijama, nisu izveštavali o legalnom statusu posedovanja vatrenog oružja (94% izveštaja nije pružilo nikakve informacije o tome da li je vatreno oružje bilo u legalnom posedu ili nije). Informacije o tome da li su počinioi imali istorijat nasilja i/ili zloupotrebe vatrenog oružja gotovo da uopšte nisu bile pomenute u medijima u BiH, kao i informacije o mogućoj vezi incidenta sa oružanim sukobima (npr. počinilac je ratni veteran, vatreno oružje potiče iz sukoba, itd.).

Identitet preživelih/žrtava i/ili članova njihove porodice obelodanjen je u 45% analiziranih medijskih izveštaja iz BiH, što je ispod dokumentovanog regionalnog

proseka (59%). Prebacivanje odgovornosti za nasilje s počinioca na žrtvu prisutno je u samo 4% medijskih izveštaja u BiH u poređenju s regionalnim prosekom od 19%. Opravdavanja nasilja na osnovu spoljnih okolnosti ili ličnih karakteristika počinioca bilo je prisutno u 17% medijskih izveštaja u BiH, i u 31% na regionalnom nivou. Objavljivanje irelevantnih detalja bilo je prisutno u 29% izveštaja u BiH i 49% na regionalnom nivou. Međutim, kao i u čitavom regionu, **svaki drugi medijski izveštaj u BiH uključivao je senzacionalističke ili stereotipne izraze** koji se odnose na nasilje, preživelu/žrtvu i/ili počinioca.

Fotografije/vizuali koji nasilje, preživele i/ili počinioce prikazuju na neadekvatan i stereotipan način u medijima u BiH bili su manje učestali (samo 9%) nego u regionu (39%). Međutim, primećen je obrnuti trend u korišćenju neadekvatnih fotografija/vizuala oružja, **pri čemu su svi vizuelni prikazi vatrenog oružja prisutni u medijima u BiH bili neadekvatni.**

Zabrinjavajuće je pitanje izostanka edukativnog sadržaja u izveštavanju medija. Naime, **nijedan od analiziranih medijskih izveštaja u BiH nije predstavio nasilje nad ženama kao društveni problem koji proizlazi iz nejednakog odnosa moći između žena i muškaraca**, dok je samo 1%, odnosno 4% medijskih izveštaja sadržalo edukativne sadržaje u vezi s fenomenom zloupotrebe vatrenog oružja i muškog rodno zasnovanog nasilja nad ženama.

Sveukupno, medijski izveštaji u BiH bili su u skladu sa onima u regionu, s malim odstupanjem zabeleženim za određene indikatore. Ali u medijskom izveštavanju u BiH uočene su određene specifičnosti. Na primer, dokumentovani su izveštaji o slučajevima seksualnog nasilja tokom rata (aktuelne istrage, nove optužnice itd.). Premda takvi slučajevi nisu bili brojni, njihova prisutnost premašila je prisustvo takvih slučajeva u drugim jurisdikcijama. Istraživači iz BiH takođe su istakli i tendenciju medija da naglašavaju pijanstvo kao objašnjenje i, povremeno, čak i kao izgovor za nasilničko ponašanje počinilaca. Takođe su primetili i da su mediji, u slučajevima femicida, obično bili usredsređeni na počinioca i njegov život, bez adekvatne memorijalizacije žrtava – ko su bile, kakvi su bili njihovi životi i dostignuća, i šta će se, između ostalog, desiti sa njihovom decom. Iako bi pisanje o žrtvama moglo da ugrozi njihovu privatnost i, kao takvo, trebalo da se izvede sa izuzetnom pažnjom, mediji bi nesumnjivo mogli da izbegnu neprimeren publicitet koji daju počiniocima.

Crna Gora

Utvrđeno je da su, 2022, štampane i onlajn medijske kuće u Crnoj Gori objavile 5.351 izveštaj o zloupotrebi vatrenog oružja, od kojih se 179 (3%) odnosilo na muško rodno zasnovano nasilje nad ženama. Kao i u drugim jurisdikcijama, većinu medijskih izveštaja na ovu temu objavili su onlajn mediji (82%) usredsređujući se na konkretne incidente (81%). Više od polovine izveštaja (57%) činila su doslovno preneta saopštenja Ministarstva unutrašnjih poslova i pravosudnog sektora.

Kao i u drugim jurisdikcijama, većina incidenata o kojima su mediji izvestili dogodila se u domaćinstvima (66%), pri čemu je u 90% svih incidenata nasilje počinio intimni partner. Najčešće zabeleženi incidenti su ubistva (72%), dok su pretnje vatrenim oružjem pomenute u 17% analiziranih članaka, a prisustvo vatrenog oružja kao oblik nasilja zabeleženo je u 10% članaka. Slično kolegama u regionu, medijske kuće u Crnoj Gori obično nisu izveštavale o pravnom statusu posedovanog vatrenog oružja (u 62% izveštaja te informacije su izostale), a kada su to činili, vatreno oružje je često naznačeno kao nelegalno (32% medijskih izveštaja). **Za razliku od drugih jurisdikcija, mediji u Crnoj Gori imali su veću tendenciju objavljivanja informacija o nasilnom istorijatu počinitelaca, ako je takvog istorijata bilo. Ovaj element bio je prisutan u 41% medijskih izveštaja**, od kojih je 40% eksplicitno navelo da je ovakav vid ponašanja već bio prisutan. **Međutim, prethodna zloupotreba vatrenog oružja i moguća povezanost s ratovima/sukobima praktično su bili nepomenuti (u 99% izveštaja). Institucionalni odgovor na zloupotrebu vatrenog oružja bio je češće dokumentovan u analiziranim medijskim izveštajima u Crnoj Gori (97%) nego u drugim jurisdikcijama.**

Zabrinjavajuće je što su mediji u Crnoj Gori zabeležili najveći procenat izveštaja u kojima je obelodanjen identitet preživelih/žrtava i njihovih porodica, a taj element je prisutan u čak 86% izveštaja. Pored toga, kada je reč o indikatorima kao što su objavljivanje irelevantnih detalja, opravdavanje nasilja, prebacivanje odgovornosti za nasilje s počinioca na preživelu/žrtvu i umanjnje nasilja, mediji u Crnoj Gori zauzeli su drugo mesto među pet analiziranih jurisdikcija, s obzirom na to da je u otprilike 1/3 medijskih izveštaja primećena najmanje jedna od navedenih praksi neetičkog izveštavanja. S druge strane, **u poređenju s drugim**

jurisdikcijama u regionu, mediji u Crnoj Gori istakli su se s najvećim procentom (13%) izveštaja sa edukativnim sadržajem o zloupotrebi vatrenog oružja, iako je taj procenat i dalje razočaravajuće nizak.

Utvrđeno je da više od 1/3 (35%) medijskih izveštaja u Crnoj Gori prikazuje nasilje i preživele/žrtve na neprimeren način, a 84% njih nije obezbedilo adekvatnu vizuelizaciju vatrenog oružja.

Angažovani istraživači iz Crne Gore posebno su istakli primere fotografija žrtava i počilaca koje su montirane tako da oboje budu prikazani na jednoj slici. To ne samo da je otkrilo njihov identitet, već je rizikovalo i romantizaciju akta nasilja. Na takvim slikama počilac i žrtva obično su bili jedno pored drugog, sugerišući vizuelno njihovu jednakost, dok je jasno ustanovljeno da je nasilje nad ženama problem nejednake raspodele moći između žena i muškaraca.

Istraživači su takođe naglasili i da mediji imaju tendenciju objavljivanja detalja dostupnih samo sudu i tužilaštvu, što ukazuje na problem „curenja“ podataka iz zvaničnih institucija. Potrebno je napomenuti da detalji dobijeni tokom institucionalnog postupka nisu uvek u interesu javnosti, naročito kada mogu da kompromituju dostojanstvo preživelih, što je suprotno etičkim i profesionalnim novinarskim standardima.

Severna Makedonija

Mediji u Severnoj Makedoniji su, 2022, objavili najmanji broj izveštaja o zloupotrebi vatrenog oružja u regionu, sa ukupno 1.643 izveštaja, od kojih se samo 25 (2%) bavilo temom nasilja nad ženama. Ograničena pokrivenost ovog fenomena pripisuje se malom broju incidenata koji su se dogodili u Severnoj Makedoniji tokom perioda obuhvaćenog analizom. Mada bi se moglo smatrati da će ovakva situacija uticati na donošenje ograničenog broja zaključaka, analizirani izveštaji ostaju reprezentativni u smislu postupanja medija prema tim incidentima.

Većina izveštaja (18) objavljena je u avgustu 2022, kada su se dogodila dva različita incidenta. U jednom slučaju, komšija je pucao na kuću žene, dok je u drugom suprug pucao i ranio suprugu. Ukupno su četiri (4) različita slučaja obuhvaćena tokom 2022. i bila su u središtu pažnje 84% analiziranih medijskih izveštaja. **Fenomen zloupotrebe vatrenog oružja i nasilja nad ženama bio je tema 17% izveštaja, što predstavlja najveći procenat među svim jurisdikcijama u regionu.**

Ukupno 90% medijskih izveštaja navodi incidente koji su se dogodili unutar domaćinstva, pri čemu većina (52%) ukazuje na poznanika kao počinioca, a potom sledi intimni partner (38%). U polovini medijskih izveštaja pominju se i tip i broj zloupotrebjenog vatrenog oružja (48%), dok te informacije nisu date u polovini izveštaja. Ni u jednom medijskom izveštaju nije zabeleženo da li su počinioci imali istorijat nasilničkog ponašanja, zloupotrebe vatrenog oružja ili veze s bilo kakvim ratovima/sukobima. Ovo bi trebalo posmatrati u vezi s činjenicom da se 80% medijskih izveštaja sastoji pre svega od zvaničnih saopštenja za javnost koja su izdali Ministarstvo unutrašnjih poslova i sektor pravosuđa, a koja podrazumevaju da te institucije u svojim izjavama za javnosti uglavnom ne daju ovakve informacije.

Generalno, rezultati ove analize pokazuju da je izveštavanje medija o zloupotrebi vatrenog oružja u muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama u Severnoj Makedoniji najadekvatnije u poređenju s regionom. Nije bilo medijskih izveštaja u kojima je saopšten identitet preživelih/žrtava, a nijedan izveštaj nije sadržao irelevantne detalje ili opravdavanje nasilja. Uočeno je da je senzacionalizam primenjen u samo 4% izveštaja koji su se bavili ovim pitanjem. Iako nisu

dokumentovane neadekvatne fotografije nasilja i preživelih, korišćeno vatreno oružja predstavljeno je na neprimeren način na 62% fotografija u analiziranim izveštajima.

Kao i u drugim jurisdikcijama, veoma je mali broj izveštaja (samo 4%) pružio edukativni sadržaj o nasilju nad ženama ili zloupotrebi vatrenog oružja.

Kao zaključak, trebalo bi još jednom napomenuti da je analiza u Severnoj Makedoniji zasnovana na ograničenom broju izveštaja. Imajući to u vidu, angažovani istraživači iz Severne Makedonije naveli su da bi rezultate u vezi sa ukupnim medijskim izveštavanjem o nasilju nad ženama u ovoj jurisdikciji trebalo uzeti sa određenom rezervom.

Srbija

Onlajn i štampani mediji u Srbiji objavili su najveći broj izveštaja o nasilju nad ženama upotrebom vatrenog oružja u regionu. U Srbiji su, tokom 2022, objavljena ukupno 9.312 izveštaja o zloupotrebi vatrenog oružja, od kojih su 863 (9%) bila u vezi s nasiljem nad ženama. Četiri petine takvih izveštaja objavili su onlajn mediji. Slično drugim jurisdikcijama, većina izveštaja (92%) usredsredila se na konkretne incidente. Pored toga, u izveštajima medija u Srbiji zabeležen je najveći procenat originalnih tekstova napisanih o ovim pitanjima (82%), za razliku od drugih jurisdikcija u regionu, u kojima su članci obično navodili saopštenja za javnost nadležnih institucija.

Više od polovine analiziranih medijskih izveštaja bavilo se ubistvima, premda je taj procenat bio manji nego u drugim jurisdikcijama (samo 54%), ostavljajući prostor za veću vidljivost drugih vidova zloupotrebe vatrenog oružja. Kao rezultat, ranjavanje vatrenim oružjem bilo je u fokusu u 21% medijskih izveštaja, dok su pretnje bile glavna tema u 14% izveštaja, a prisustvo vatrenog oružja bilo je pomenuto u 9% medijskih izveštaja.

Većina medijskih tekstova bavila se incidentima koji su se dogodili u domaćinstvima (72%), a koje je počinio intimni partner (76%). U poređenju s regionom, mediji u Srbiji imali su **najveći broj izveštaja u kojima su pružene informacije o vrsti zloupotrebljenog vatrenog oružja (65%)**. Isti je slučaj i sa izveštajima koji nude informacije o tome da li su počinioici imali istorijat nasilničkog ponašanja (prikazan u polovini analiziranih medijskih izveštaja) i zloupotrebe vatrenog oružja (evidentan u 46% medijskih izveštaja). Međutim, pravni status posedovanja vatrenog oružja nije pomenut u 64% izveštaja.

Kada je reč o izveštavanju o nasilju i žrtvama/preživelima, u dve trećine analiziranih medijskih izveštaja otkriven je identitet tih osoba, što je približno proseku u regionu. Međutim, u izveštajima je utvrđeno da su mediji u Srbiji pokazali najveću tendenciju da odgovornost za nasilje a počinioaca prebace na preživelu/žrtvu (27%), opravdaju nasilje spoljnim okolnostima ili karakteristikama ličnosti počinilaca (41%), otkriju irelevantne detalje čina nasilja ili irelevantne izjave sagovornika (61%),

koriste senzacionalističko ili stereotipno izražavanje koje se odnosi na nasilje (55%), i umanje ili ismeju nasilje i/ili pokazuju skepticizam prema preživeloj/žrtvi (24%). Svi pomenuti procenti premašili su utvrđeni regionalni prosek.

Slična situacija dokumentovana je kada je u pitanju vizuelizacija izveštaja, pri čemu je polovina izveštaja sadržala fotografije na kojima su preživeli predstavljene na neprimeren način. Međutim, manje od polovine fotografija korišćenih u izveštajima neadekvatno prikazuje vatreno oružje (44%), što je ispod utvrđenog regionalnog proseka od 50%.

Kao i u drugim jurisdikcijama, veoma mali broj medijskih izveštaja pružao je edukativne sadržaje o nasilju nad ženama (samo 4%) i zloupotrebi vatrenog oružja (samo 8%).

Analiza koju su sproveli angažovani istraživači ukazala je na često navođenje anonimnih izvora, navodno iz institucija poput Ministarstva unutrašnjih poslova ili pravosudnog sistema, čija nepreciznost dovodi u sumnju njihov kredibilitet. Pored toga, primećeno je povremeno navođenje sagovornika koji nisu relevantni za datu temu, uključujući i astrologe ili numerologe. U nekim slučajevima, ti izvori su krivili žrtve i pripisivali „učestalost nasilja“ faktorima kao što su visoke temperature i atmosferski pritisak. Senzacionalizam je takođe primećen kao veoma prisutan u tekstovima, naslovima i fotografijama. U nekim slučajevima, ubistva su opisana kao „nesrećno ubistvo“, implicirajući (da bi moglo da postoji i „srećno ubistvo“). Takođe, događaji su opisivani kao „tragična romansa“, „strastvena veza“ ili „nesreća“, dok su počinioci prikazani kao „poludeli“. Pored toga, neke fotografije korišćene u izveštavanju o konkretnim incidentima preuzete su s privatnih naloga žrtava na društvenim mrežama, na kojima je npr. prikazano kako s počiniocima zajedno drže pištolj.

Kosovo

Svi analizirani izveštaji objavljeni 2022. na Kosovu su u onlajn medijima⁵¹ – ukupno 2.050 izveštaja koji se odnose na zloupotrebu vatrenog oružja, od kojih su 102 (5%) povezana s nasiljem nad ženama.

Više od tri četvrtine analiziranih izveštaja (86%) odnosilo se na specifične incidente, u poređenju sa 6% koji su se samo bavili fenomenom rodno zasnovanog nasilja. **Skoro polovina izveštaja (43%) bila je u potpunosti zasnovana na saopštenjima za štampu Ministarstva unutrašnjih poslova**, što je značajno viši procenat od regionalnog proseka od 12%.

Kosovo je bilo jedina jurisdikcija koja nije imala visok udeo izveštaja o incidentima u domaćinstvima – samo 14% u poređenju s regionalnim prosekom od 65%. Konkretno, u 37% izveštaja nije navedena lokacija incidenta, dok je 36% medija preciziralo ulicu kao mikrolokaciju incidenta o kome su izveštavali. Kao i u drugim jurisdikcijama, preovlađujući način zloupotrebe vatrenog oružja koji se pominje u izveštajima je ubistvo, prisutno u 70% medijskih izveštaja, pri čemu su intimni partneri bili najčešći počinioci (86%). Mediji na Kosovu imali su najveći procenat izveštaja u kojima tip i broj zloupotrebjenog vatrenog oružja nisu saopšteni (69%). Slično tome, u 77% slučajeva nisu naznačene informacije o pravnom statusu vatrenog oružja. U polovina izveštaja izostale su informacije o tome da li je počinitelj imao istorijat nasilničkog ponašanja, dok u 64% izveštaja nije precizirano da li je počinitelj imao istorijat zloupotrebe vatrenog oružja. U poređenju s drugim jurisdikcijama u regionu, informacije o vezi počinitelja s prethodnim ili aktuelnim ratovima/sukobima najzastupljenije su u izveštajima medija na Kosovu, pojavljujući se u 35% tekstova. **Takođe, medijski izveštaji na Kosovu imali su najveći procenat izjava zvaničnika MUP, prisutnih u 75% tekstova.**

Otkrivanje identiteta preživelih/žrtava bilo je prisutno u otprilike 1/3 medijskih izveštaja na Kosovu, što je ispod regionalnog proseka. Utvrđeno je da isto važi i za

⁵¹ Od početka pandemije Kovid-19 na Kosovu nije bilo štampanih medija. Novine “Koha Ditore” bile su poslednji štampani medijski izvor na Kosovu, a on je prestao sa izlaženjem kad je počela pandemija Koviida-19 i prešao na onlaj izdanje.

prebacivanje odgovornosti za nasilje s počinioca na preživelu/žrtvu (prisutno u 9%) izveštaja, opravdavanje nasilja na osnovu spoljnih okolnosti ili ličnih karakteristika počinioca (13%), umanjivanje ili ismevanje nasilja i/ili pokazivanje skepticizma prema preživelim/žrtvama (5%). Iako je stopa objavljivanja irelevantnih detalja i korišćenja senzacionalističkog izražavanja dokumentovana ispod regionalnog proseka, određeni razlozi za brigu ostaju. Irelevantni podaci objavljeni su u 1/3 izveštaja, dok je senzacionalizam bio prisutan u 41%.

Fotografije/vizuali koji prikazuju nasilje, preživele i/ili počinioce na neadekvatan i stereotipan način viđeni su u 35% izveštaja, a neadekvatne fotografije/vizuali vatrenog oružja u 17%.

Slično ostatku regiona, edukativni sadržaji objavljeni su u manje od 10% svih analiziranih medijskih izveštaja.

Istraživači koji su sprovedi analizu na Kosovu skrenuli su pažnju na neke problematične naslove i tekstove o femicidu koji se desio u dvorištu prištinske Ginekološke klinike dok je žena čekala na porođaj narednog dana. Ovaj slučaj privukao je veliko interesovanje javnosti, a neki od medija pribegli su objavljivanju irelevantnih i stereotipnih detalja kao što su: „Ubistvo žene, rušenje njenog sna da postane majka“ ili „Trenutak kada je mrtvo telo žene izneto iz dvorišta“. Ovi izveštaji bili su praćeni vizuelnim prikazima – fotografijama tela u dvorištu.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA I INDIKATORI - DETALJNO

**ANEKS
1**

I - SET OPŠTIH PITANJA

Detaljnije smernice dostupne su u publikaciji "Smernice za medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama"⁵²

1.1. Naziv medija		Uneti naziv medija u originalu.
1.2. Datum medijskog izveštaja		Datum unositi isključivo u sledećem formatu: dan/mesec/godina 02/12/2022.
1.3. Tip medija	<ul style="list-style-type: none"> • štampani • onlajn 	Izabrati jedan od ponuđenih odgovora, u zavisnosti od tipa medija.
1.4. Ime novinara /novinarke		<ul style="list-style-type: none"> - Ukoliko je medijski izveštaj potpisan redakcijom, uneti samo reč „redakcija“ (bez navodnika), tj. ne navoditi naziv medija uz reč „redakcija“ - Ukoliko medijski izveštaj uopšte nije potpisan staviti „N. N.“ (bez navodnika) - Ukoliko je medijski izveštaj prenet iz drugog medija, staviti naziv tog drugog medija - Ukoliko je medijski izveštaj potpisan inicijalima, prekopirati inicijale
1.5. Naslov medijskog izveštaja		Uneti u originalu kako je navedeno u zaglavlju PDF dokumenta

52 Za više informacija vidi sledeći link: https://novinarkeprotivnasilja.org/wp-content/uploads/2021/12/Smernice_WEB-VERSION-final.pdf

II - SET PITANJA O DOGAĐAJU KOJI SE ANALIZIRA

<p>2.1. Da li je medijski izveštaj o konkretnom događaju, fenomenu nasilja/zloupotrebe vatrenog oružja ili su pokriveni i jedne i druge informacije?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konkretna događaj • Fenomen • Oba 	<p>Ukoliko medijski izveštaj pokriva isključivo konkretna incident, označiti „Konkretna događaj“.</p> <p>Ukoliko medijski izveštaj govori o fenomenu nasilja, odnosno zloupotrebe vatrenog oružja, bez upućivanja na konkretna slučaj, označiti „Fenomen“.</p> <p>Ukoliko medijski izveštaj pokriva obe stvari (npr. povod je konkretna incident, ali se prikazuje 'šira slika' fenomena, iznosi statistika, daju izjave stručnih lica i sl., označiti „Oba“.</p>
<p>2.2. Da li je medijski izveštaj originalni rad novinara/novinarke ili je preneti vest od strane Ministarstva unutrašnjih poslova i/ ili Tužilaštva, ili oba?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Originalni rad • Preneto od MUP-a • Preneto od pravosuđa (tužilaštvo, sud) • Preneto od NGO/ Međunarodne organizacije • Kombinacija originalnog rada i prenetog sadržaja 	<p>Ukoliko medijski izveštaj ne sadrži informaciju da su informacije dobijene iz saopštenja/objave označiti „Originalni rad“.</p> <p>Ukoliko medijski izveštaj jasno navodi da prenosi informacije iz saopštenja MUP-a, označiti „Preneto od MUP-a“. Isto važi i za pravosuđe i NGO/ Međunarodnu organizaciju.</p> <p>Ovo se ne odnosi na situacije kada mediji objave izjave sagovornika iz tih institucija, ali je ograničeno na objavljivanje zvaničnih saopštenja/obaveštenja.</p>

		<p>Ukoliko medijski izveštaj sadrži i jedne i druge informacije, označiti „Kombinacija“.</p>
<p>2.3. Mikrolokacija događaja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Domaćinstvo (privatna sfera – stan, kuća...), dvorište u domaćinstvu • Javni prostor zatvorenog tipa (npr. neka institucija), poslovni prostor, maloprodajni objekti • Ulica, trotoar, parking • Kafić, restoran, klub, hotel • Šuma, poljana, nenaseljeno mesto • Drugo • Nema informacija • Nije primenljivo 	<p>Ukoliko je odgovor „Nešto drugo“, u polje Napomena možete uneti tačnu informaciju.</p> <p>„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj ne govori o konkretnom događaju, već o fenomenu, te nije moguće govoriti o detaljima konkretnog događaja.</p>

<p>2.4. Makrolokacija događaja</p>		<p>Navesti naziv mesta gde se događaj desio (gra, selo, itd).</p> <p>Ukoliko medijski izveštaj ne govori o konkretnom događaju, već o fenomenu, te nije moguće odgovoriti na ovo pitanje, ovo polje ostaviti prazno.</p>
<p>2.5. Odnos preživele/ žrtve i počinioca</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Partner (bračni ili vanbračni; bivši ili sadašnji) • Drugi član porodice • Poznanik • Ne poznaju se • Drugo • Nema informacija • Nije primenljivo 	<p>Ukoliko je odgovor „Nešto drugo“, u polje Napomena možete uneti tačnu informaciju.</p> <p>„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj ne govori o konkretnom događaju, već o fenomenu, te nije moguće govoriti o detaljima konkretnog događaja.</p>
<p>2.6. Način zloupotrebe vatrenog oružja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prisustvo oružja • Pretnja oružjem • Upotreba oružja za udarac • Ranjavanje iz oružja • Ubistvo • Nije primenljivo 	<p>Pod „Upotrebom oružja za udarac“ misli se na fizičko nasilje, bez ispaljivanja oružja.</p> <p>Pod „Ranjavanje iz oružja“ misli se fizičko nasilje ispaljivanjem oružja.</p> <p>„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj ne govori o konkretnom događaju, već o fenomenu, te nije moguće govoriti o detaljima konkretnog događaja.</p>

III - SET PITANJA O INFORMACIJAMA KOJE MEDIJI OBJAVLJUJU U VEZI S VATRENIM ORUŽJEM I POČINIOCEM

<p>3.1. Dostupnost informacija o tipu i broju vatrenog oružja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tip oružja • Broj oružja • Oba • Nema informacija • Nije primenljivo 	<p>Pod tipom oružja podrazumeva se da medijski izveštaj navodi konkretno oružje (npr. pištolj, puška...).</p> <p>Pod brojem oružja podrazumeva se da medijski izveštaj navodi koliko komada vatrenog oružja je počinilac koristio ili posedovao (bilo legalno ili ne).</p> <p>Ukoliko su data i jedna i druga informacija, iznačava se „Oba“.</p> <p>Ukoliko ništa od ovih informacija nije dato (već npr. samo piše „vatreno oružje“), označava se „Nema informacija“.</p> <p>„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj ne govori o konkretnom događaju, već o fenomenu, te nije moguće govoriti o detaljima konkretnog događaja.</p>
<p>3.2. Dostupnost informacija o načinu posedovanja vatrenog oružja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Legalno • Ilegalno • Oba • Nema informacija • Nije primenljivo 	<p>„Oba“ se označava ukoliko medijski izveštaj ukazuje na prisustvo/korišćenje više komada oružja, te jasno navodi da je nešto od toga legalno, a nešto ilegalno.</p> <p>„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj ne govori o konkretnom događaju, već o fenomenu, te nije moguće govoriti o detaljima konkretnog događaja.</p>

3.3. Dostupnost informacija o prethodnom istorijatu nasilnog ponašanja počinioca

- Da
- Ne
- Nema informacija
- Nije primenljivo

Ovo se odnosi na informacije o tome da je počinilac prethodno optuživan/osuđivan, ili nešto što samo komšije/rodbina govore, a nije bilo institucionalno zabeleženo.

Odnosi se na svaki prethodni istorijat nasilja prema ženama, ali i na druge vidove nasilnih ponašanja.

Može se odnositi na nasilno ponašanje zloupotrebom oružja, ali i ne mora.

„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj ne govori o konkretnom događaju, već o fenomenu, te nije moguće govoriti o detaljima konkretnog događaja.

<p>3.4. Dostupnost informacija o istorijatu zloupotrebe vatrenog oružja od strane počinioca</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne • Nema informacija • Nije primenljivo 	<p>Primeri situacija na koje se odnosi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ilegalno posedovanje i/ ili korišćenje vatrenog oružja, • zloupotreba legalnog oružja (šenlučenje, remećenje reda i mira, nepropisno držanje oružja, pretnje, porodično nasilje, itd.). <p>„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj ne govori o konkretnom događaju, već o fenomenu, te nije moguće govoriti o detaljima konkretnog događaja.</p>
<p>3.5. Dostupnost informacija o poveznici sa oružanim sukobima/ratovima</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne • Nema informacija • Nije primenljivo 	<p>Odnosi se na datu informaciju da je:</p> <ul style="list-style-type: none"> • počinilac ratni veteran, ili da na drugi način ima traumu oružanog sukoba/rata (npr. otac mu je učestvovao u oružanom sukobu/ratu i bio nasilan) • ili da je oružje ostalo iz oružanog sukoba/rata. <p>To podrazumeva poveznicu s bilo kojim ratovima/ oružanim sukobima (ne samo tokom devedesetih, već i rat u Ukrajini, učešće u ISIS-u i slično).</p>

		„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj ne govori o konkretnom događaju, već o fenomenu, te nije moguće govoriti o detaljima konkretnog događaja.
3.6. Dostupnost informacija o institucionalnim posledicama zloupotrebe vatrenog oružja	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne • Nema informacija 	<p>Odnosi se na citiranje ili pominjanje zakona, (mogućih) sankcija, optužnica, sudskih odluka...</p> <p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p>
3.7. Medijski izveštaj sadrži izjavu relevantnih institucija/ stručnjaka	<ul style="list-style-type: none"> • Da (preći na pitanje 3.7.1.) • Ne (preći na pitanje 3.8.) 	Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.
3.7.1. Čija je izjava u pitanju? (na ovo pitanje se odgovara samo ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan)	<ul style="list-style-type: none"> • MUP • Tužilaštvo • Sud • Centar za socijalni rad • Ostali institucionalni organi • NGO • Međunarodna organizacija • Stručnjak/ stručnjakinja na temu nasilja i/li vatrenog oružja • Nešto drugo 	Ukoliko medijski izveštaj sadrži više različitih izjava, treba označiti sve odgovarajuće stavke.

<p>3.8. Da li su u medijskom izveštaju objavljene fotografije/video zapisi koje na neadekvatan način prikazuju vatreno oružje, veličanjem istog, prikazivanjem moći vatrenog oružja, a bez kritičkog osvrta na samom vizualu?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne • Nije primenljivo 	<p>„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj nije pratila nikakva fotografija/vizual, ili na toj fotografiji/vizualu nije bilo prikazano vatreno oružje.</p> <p>***Obratiti pažnju na razliku između ovog i Indikatora 4.8 koji se ne odnosi na prikazivanje vatrenog oružja.</p>
<p>3.9. Da li medijski izveštaj ispunjava svoju edukativnu funkciju u odnosu na fenomen zloupotrebe vatrenog oružja?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne 	<p>Edukativna funkcija se ovde odnosi na sledeće informacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Da li se problem zloupotrebe vatrenog oružja i/ili ilegalnog poseda oružja spominje u izveštaju • Da li se pitanje faktora rizika koji ide uz rodno zasnovano nasilje i zloupotrebu vatrenog oružja spominje u izveštaju • Da li se spominje faktor rizika u vezi suicida (ubistvo/ suicid) • Da li se daju statistički podaci o zloupotrebi vatrenog oružja • I slično. <p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p> <p>***Obratiti pažnju na razliku između ovog i Indikatora 4.10. koji se ne odnosi na zloupotrebu vatrenog oružja.</p>

IV - SET PITANJA O IZVEŠTAVANJU O NASILJU PREMA ŽENAMA I ZLOUPOTREBI VATRENOG ORUŽJA

<p>4.1. Da li je u medijskom izveštaju otkriven identitet preživele/žrtve i članova/članica porodica?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne • Nije primenljivo 	<p>Otkrivanje identiteta preživele/žrtve se ne odnosi samo na objavljivanje imena i prezimena, već i na druge načine na koje je moguće otkriti identitet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objavljivanjem identiteta počinioca i odnosa sa žrtvom • Objavljivanjem fotografije kuće žrtve • Itd. <p>„Nije primenljivo“ se odnosi na medijske izveštaje koji nisu o konkretnom slučaju, te identitet nije ni mogao biti otkriven.</p>
<p>4.2. Da li se u medijskom izveštaju odgovornost za počinjeno nasilje prebacuje s nasilnika na žrtvu/preživelu?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne 	<p>Odnosi se na situacije kada medijski izveštaj razloge za nasilno ponašanje pronalazi u preživeloj/žrtvi („ostavila ga je“, „prevarila ga je“, „bila je izazovno obučena“, „ušla je u njegov automobil“, „izazvala ga je“ i slično).</p> <p>Takođe uključuje i sve druge situacije kada se nakon navođenja nasilnog ponašanja koriste izrazi poput „jer“, „zato što“ i slični, nakon kojih se navodi neko lično svojstvo preživele/žrtve.</p>

		<p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p>
<p>4.3. Da li medijski izveštaj sadrži informacije kojima bi se čin nasilja mogao opravdati spoljašnjim okolnostima ili ličnim osobinama nasilnika?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne 	<p>Odnosi se na situacije kada medijski izveštaj razloge za nasilno ponašanje pronalazi u spoljašnjim faktorima ili ličnim osobinama nasilnika (siromaštvo, kulturni običaj, alkoholizam, mentalna bolest, stres na poslu, pritisak javnosti u slučaju javnih ličnosti i slično).</p> <p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p>
<p>4.4. Da li se u medijskom izveštaju iznose detalji čina nasilja/ubistva ili izjave sagovornika/-ca koje su nerelevantne za čin?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne 	<p>Odnosi se na sve informacije iz medijskog izveštaja koje nisu relevantne iz ugla interesa javnosti – npr. detaljni grafički opisi nasilja i povreda, izjave ljudi bliskih nasilniku, privatne informacije s društvenih mreža, astrološka i numerološka tumačenja nasilja i slično.</p> <p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p>

<p>4.5. Da li su u medijskom izveštaju korišćeni senzacionalistički ili stereotipni izrazi za nasilje, preživelu/žrtvu, počinioca?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne 	<p>Odnosi se na sve situacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kada se preživjele predstavljaju kao „jadne“, „nesrećne“, uplakane, s vidljivim posljedicama fizičkog nasilja, • kada se naglašava etnička, verska ili druga pripadnost nasilnika/žrtve, • kada medijski izveštaj navodi reči poput „šok“, „neverica“, „brutalno“, „stravično“ i druge senzacionalističke izraze • i slično. <p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p>
<p>4.6. Da li medijski izveštaj umanjuje, ismeva nasilje ili se ne veruje žrtvi/preživeloj?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne 	<p>Odnosi se na situacije kada medijski izveštaj romantizuje nasilje („velika ljubav“, „nesrećan kraj ljubavne priče...“), kada umanjuje nasilje („supružnička svađa“, „porodični problemi“) ili ga ismeva time što se nasilniku i/ili preživeloj/žrtvi daju nadimci i slično.</p> <p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p>

<p>4.7. Da li se naslovom/ najavom medijskog izveštaja prekršio bilo koji od prethodno navedenih indikatora?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne 	<p>Pod ovim indikatorom analiziramo isključivo naslovnu konstrukciju (nadslov, naslov, podnaslov), bez obzira na to kakav je sam tekst medijskog izveštaja.</p> <p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p>
<p>4.8. Da li su u medijskom izveštaju objavljene fotografije/ video zapisi koje na neadekvatan i stereotipan način prikazuju nasilje, žrtve i nasilnike?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne • Nije primenljivo 	<p>Odnosi se na situacije kada se otkriva identitet žrtve/ preživjele, kada se one prikazuju stereotipno, kada se koriste ilustracije koje prikazuju simulaciju nasilja, kada se foto-montažom nasilnik i žrtva prikazuju jedno pored drugog.</p> <p>„Nije primenljivo“ se odnosi na situaciju kada medijski izveštaj nije pratila nikakva fotografija/vizual.</p>
<p>4.9. Da li je u medijskom izveštaju jasno da je nasilje prema ženama društveni problem koji počiva na nejednakim odnosima moći između muškaraca i žena?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne 	<p>To se odnosi na medijske izveštaje u kojima se navodi da je nasilje prema ženama uvek je posledica neravnopravnog odnosa moći između žena i muškaraca.</p> <p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p>

<p>4.10. Da li medijski izveštaj ispunjava svoju edukativnu funkciju u odnosu na fenomen rodno zasnovanog muškog nasilja prema ženama?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne 	<p>Edukativna funkcija se odnosi pre svega na to da li je pružena informacija o zaštiti/ podršci za žrtve (broj telefona policije, broj SOS telefona za podršku, informacije o besplatnoj pravnoj pomoći itd).</p> <p>Takođe, edukativna funkcija podrazumeva davanje informacija o tome kako nasilje funkcioniše, šta su faktori rizika od eskalacije nasilja, kakva je statistika u našoj jurisdikciji i/ili drugim jurisdikcijama itd.</p> <p>Odnosi se i na medijske izveštaje koji govore o konkretnim događajima, kao i na one koji govore o fenomenu.</p>
--	--	--

NAPOMENE

		<p>U ovo polje unosite sledeće informacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ukoliko je analizirani medijski izveštaj dobrog kvaliteta i može se smatrati primerom dobre prakse (to nam je važno da izvučemo dobre primere!) • Ukoliko je analizirani medijski izveštaj izuzetno lošeg kvaliteta po više kriterijuma • Ukoliko ima nešto specifično dobro ili specifično loše samo za taj medijski izveštaj • Ukoliko imate neki poseban utisak ili želju da nam skrenete pažnju na neki medijski izveštaj, iz bilo kog razloga.
--	--	--

Izvori

- Autonomni ženski centar. (2017). *Kako vas žene čitaju? Medijsko izveštavanje štampanih medija o muškom nasilju prema ženama u porodici i partnerskim odnosima iz perspektive žena koje su preživele nasilje*. Autonomni ženski centar.
https://www.zeneprotivnasilja.net/images/pdf/literatura/Kako_vas_zene_citaju.pdf
- Collinson, W., Ethical Journalism Network. (2012, July 7). The Public Interest (Interes javnosti). Ethical Journalism Network.
<https://ethicaljournalismnetwork.org/the-public-interest>
- Council of Europe. (2011). Council of Europe Treaty Series - No. 210. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici). COE.
<https://rm.coe.int/168008482e>
- Bozanic, Dragan (2022, April). Small Arms Control – The Case for Gender Mainstreaming (Kontrola lakog naoružanja - argumenti za urodnavanje). UNDP Development Future Series. <https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Policy-brief-Small-Arms-Control---The-Case-for-Gender-Mainstreaming.pdf>
- Halili, D. (2021, November 25). The Darkness of the Black Chronicles: The Editorial Policy of Kosovar Media Needs a Gender Perspective (Mrak crne hronike: Uređivačkoj politici kosovskih medija potrebna je rodna perspektiva). Kosovo 2.0. <https://kosovotwopointzero.com/sr/mrak-crne-hronike/>
- Institute of Communication Studies. (2023). Gender-based content analysis: Femicide in Macedonian media (Rodno zasnovana analiza sadržaja: femicid u makedonskim medijima). IKS.
<https://iks.edu.mk/en/research-analysis/femicide-in-macedonian-media/>

- Journalists Against Violence Against Women., (2022). Analiza medijskog izveštavanja o problemu nasilja prema ženama za period 2019-2021. godine. UNDP Serbia. <https://novinarkeprotivnasilja.org/wp-content/uploads/2022/04/Analiza-2019-2021.pdf>
- Journalists Against Violence Against Women., (2021). Smernice za medijsko izveštavanje o nasilju prema ženama. UNDP Serbia. https://novinarkeprotivnasilja.org/wp-content/uploads/2021/12/Smernice_WEB-VERSION-final.pdf
- Kelly, J. (2018, August 14). The ripple effects of war: How violence can persist after formal peace is declared (Povratni efekti rata: Kako nasilje može opstati nakon proglašenja formalnog mira). World Bank. <https://blogs.worldbank.org/en/dev4peace/ripple-effects-war-how-violence-can-persist-after-formal-peace-declared>
- LIBERTIES. (2022, January 17). What Is Watchdog Journalism: Definition, Examples, Effects On Democracy (Šta je Watchdog novinarstvo: definicija, primeri, efekti na demokratiju). Liberties. <https://www.liberties.eu/en/stories/watchdog-journalism/43959>
- Media Institute Montenegro. (2018). Etički izazovi u zaštiti prava na privatnost u izvještavanju medija o nasilju nad ženama: Senzacionalizam ispred etičnosti? Media institute Montenegro. <https://bit.ly/4byC3bC>
- Organization for Security and Co-operation in Europe. (2019). OSCE-Led Survey on Violence Against Women: Well-being and Safety of Women (OEBS-ovo istraživanje o nasilju nad ženama: dobrobit i bezbednost žena). OSCE. <https://www.osce.org/secretariat/413237>
- Organization for Security and Co-operation in Europe. (2019). OSCE-led Survey on Violence Against Women. Well-being and Safety of Women: Bosnia and Herzegovina Results report (OEBS-ovo istraživanje o nasilju nad ženama. Blagostanje i bezbednost žena: izveštaj o rezultatima Bosne i Hercegovine). OSCE. <https://www.osce.org/secretariat/423470>

- Organization for Security and Co-operation in Europe. (2019). OSCE-led Survey on Violence Against Women. Well-being and Safety of Women: Serbia Results report (OEBS-ovo istraživanje o nasilju nad ženama. Blagostanje i bezbednost žena: Izveštaj o rezultatima u Srbiji). OSCE. <https://www.osce.org/secretariat/419750>
- Organization for Security and Co-operation in Europe. (2019). OSCE-led Survey on Violence Against Women. Well-being and Safety of Women: North Macedonia Results report (OEBS-ovo istraživanje o nasilju nad ženama. Blagostanje i bezbednost žena: Izveštaj o rezultatima u Severnoj Makedoniji). OSCE. <https://www.osce.org/secretariat/419264>
- Organization for Security and Co-operation in Europe. (2019). OSCE-led Survey on Violence Against Women. Well-being and Safety of Women: Montenegro Results report (OEBS-ovo istraživanje o nasilju nad ženama. Blagostanje i bezbednost žena: izveštaj o rezultatima Crne Gore). OSCE. <https://www.osce.org/secretariat/424985>
- Organization for Security and Co-operation in Europe. (2019). OSCE-led Survey on Well-being and Safety of Women in Kosovo (OEBS-ovo istraživanje o blagostanju i bezbednosti žena na Kosovu). OSCE. <https://www.osce.org/mission-in-kosovo/439781>
- Pejovic, D. (2022). Rodno ogledalo medija u Crnoj Gori: Istraživanje i analiza sadržaja crnogorskih medija iz rodne perspektive. UNDP Montenegro. <https://www.undp.org/cnr/montenegro/publications/rodno-ogledalo-medija-u-crnoj-gori>
- The South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons. (2019). Gender and Small Arms in Bosnia and Herzegovina: Fast Facts (Rod i malokalibarsko oružje u Bosni i Hercegovini: ključne činjenice). SEESAC. https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Gender-And-Small-Arms_BiH_BCS_WEB.pdf

- The South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons. (2019). Gender and Small Arms in Montenegro: Fast Facts (Rod i malokalibarsko oružje u Crnoj Gori: ključne činjenice). SEESAC. https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Gender-And-Small-Arms_Montenegro_MNE_WEB.pdf
- The South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons. (2019). Gender and Small Arms in Serbia: Fast Facts (Rod i malokalibarsko oružje u Srbiji: ključne činjenice). SEESAC. https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Gender-And-Small-Arms_SERBIA_SRB_WEB.pdf
- The South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons. (2019). Gender and Small Arms in Kosovo: Fast Facts (Rod i malokalibarsko oružje na Kosovu: ključne činjenice). SEESAC. https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Gender-And-Small-Arms_Kosovo_SRB_WEB.pdf
- The South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons. (2019). Gender and Small Arms in North Macedonia: Fast Facts (Rod i malokalibarsko oružje u Severnoj Makedoniji: ključne činjenice). SEESAC. https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Gender-And-Small-Arms_North-Macedonia_ENG_WEB.pdf
- The South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons. (2016). Gender and SALW in South East Europe: Main Concerns and Policy Response (Rod i malokalibarsko i lako oružje u Jugoistočnoj Evropi: glavne zabrinutosti i odgovor politike). SEESAC. https://www.seesac.org/f/docs/Armed-Violence/Gender_and_SALW_srpski-bookmarks.pdf
- The South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons. (2019). The Misuse of Firearms in Domestic Violence in South East Europe (Zloupotreba vatrenog oružja u nasilju u porodici u jugoistočnoj Evropi). SEESAC. https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-SALW/Misuse-of-firearms-in-SEE_ENG_WEB_FINAL_1.pdf

- The South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons. (2018). Roadmap for a Sustainable Solution to the Illegal Possession, Misuse and Trafficking of Small Arms and Light Weapons (SALW) and their Ammunition in the Western Balkans by 2024 (Mapa puta za održivo rešenje za suzbijanje nedozvoljenog posedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024. godine). SEESAC. https://www.seesac.org/f/docs/publications-salw-control-roadmap/Roadmap_brosura_20x20_BCMS_web.pdf
- UN Women. (2021). Istraživanje o medijskom izvještavanju o rodno zasnovanom nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini, 2020. UN Women. <https://bit.ly/3KIEiTX>
- UNDP Serbia. (2020). Portret nasuprot pejzaža: Analiza medijskog izveštavanja o zloupotrebi vatrenog oružja za muško nasilje prema ženama. UNDP Serbia. https://novinarkeprotivnasilja.org/wp-content/uploads/2021/09/Portret_nasuprot_pejzaza.pdf
- UNDP Serbia. (2023). Karakteristike i prevencija slučajeva femicida-suicida počinjenih vatrenim oružjem u intimnom partnerskom odnosu. UNDP Serbia. <https://www.undp.org/sr/serbia/publications/karakteristike-i-prevencija-slucajeva-femicida-suicida-pocinjenih-vatrenim-oruzjem-u-intimnom-partnerskom-odnosu>
- United Nations (General Assembly). (1993). Resolution 48/104. Declaration on the Elimination of Violence against Women (Deklaracija o eliminaciji nasilja nad ženama). UN Digital Library. <https://digitallibrary.un.org/record/179739?ln=en&v=pdf>
- United Nations, World Bank. (2018). Pathways for Peace: Inclusive Approaches to Preventing Violent Conflict (Putevi ka miru: Inkluzivni pristupi sprečavanju nasilnog sukoba). World Bank. <http://hdl.handle.net/10986/28337>

- Women Against Violence Europe. (2022). Sprečavanje i odgovor na rodno zasnovano nasilje tokom rata i u poslijeratnom okruženju: Iskustva i preporuke ženskih nevladinih organizacija – Priručnik. WAVE. <https://www.osce.org/files/f/documents/0/f/530701.pdf>

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

343.61-055.2(497-15)

343.988-055.2(497-15)

070.11:174(497-15)

316.774:174(497-15)

ANALIZA medijskog izveštavanja o zloupotrebi vatrenog oružja u muškom rodno zasnovanom nasilju nad ženama na zapadnom Balkanu /

[prevod Tina Samardžić, Irena Zindaršić-Trbojević]. - Belgrade : UNDP United Nations Development Programme SEESAC, 2024 (Belgrade : Digital solution). - 96 str. : ilustr. ; 21 cm

Izv. strv. nasl: Analysis of media reporting on firearm misuse in male gender-based violence against women in the Western Balkans. - Кор. насл.

- Tiraž 30. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 91-96.

ISBN 978-86-7728-376-6

а) Жртве насиља -- Жене -- Западни Балкан б) Ватрено оружје -- Злоупотреба -- Западни Балкан в) Новинарска етика -- Западни Балкан г) Масовне комуникације -- Етички аспект -- Западни Балкан

COBISS.SR-ID 158291465

